

Az ember egész-sége

Az egészség nem egyszerűen a betegség hiánya. Az egészség ugyanis a teljes testi, lelki és szociális jólét állapota, ami jóval több a sejtek megfelelő működésénél. **4. oldal**

Hit és gyógyulás

A Szentírást alapul véve szoros összefüggést találunk a hit és gyógyulás között. Azt látjuk, hogy Jézus tanító és ezzel egyenértékű gyógyító, azaz orvos is. **6. oldal**

Betegség a családban

Beszélünk arról, hogy mi van akkor, ha valakivel probléma van és fel kell ismernie, hogy elindulhasson a változás felé. De honnan tudjuk, hogy kivel van probléma? **7. oldal**

HARANGSZÓ

A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET GYÜLEKEZETI LAPJA • 2018. FEBRUÁR • 29. évfolyam 3-4. szám • Ára 3 lej

A gyógyítás irgalma

Fájdalmak férfia, betegség ismerője – jövendőli Ézsaiás próféta Jézus Krisztusról. Az, aki szenved, aki fájdalmat és betegséget hordoz a testében, kimondhatatlan módon vágyakozik a gyógyulás után. Jézus Krisztus nem csak a gyógyítást, a fájdalom és a szenvedés enyhítését ismerte, hanem magát a betegség állapotát is. Ezért is fordult olyan odaadóan a betegek felé, ezért van olyan sok gyógyítástörténet feljegyezve róla az evangéliumokban. Ám Jézus legtöbb gyógyítása a bűnbocsánat misztériumával kezdődik, a testi gyógyítás mindig másodlagos vagy éppen esetleges. Jézus Krisztus tudja azt, amit mi, emberek olyan nehezen akarunk megérteni és elfogadni: a bűn a legkegyetlenebb és legpusztítóbb betegség. Mert míg a betegség

mulandóságunk és halálunk mementója, addig a bűn a kárhozat hírnöke. A bűnből kigyógyulni jelenti az igazi gyógyulást. Testi gyógyulásaink sem bűnbocsánatot, sem üdvösséget, sem örök életet nem adnak, csupán időt. Időt dolgaink rendbetételére, időt az élet teljességének megélésére. A ma embere kimondhatatlanul sok pénzt költ gyógyszerekre. A gyógyszert görögül *pharmakon*nak mondják, ami varázslat jelent. Az örök fiatalságra és egészségre vágyó ember varázslatot vár az orvostudománytól. Ám nincs az a varázslat, ami az embert megmenthetné a haláltól. Jézus Krisztus az áldott orvos, aki nem varázslattal, *pharmakon*nal, hanem vérének árán gyógyít meg a bűn halálos betegségéből.

Mindennek rendelt ideje van

A transzilvanizmus szellemi örökségem része – vallja Hermán M. János, nyugalmazott lelkész, egyháztörténész, aki bízik nagyapja álmában: a magyarság felvirágozik. **8. oldal**

A gyógyulás megengedhetetlen luxus?

„Mindegy mi jön, csak egészség legyen!” – szoktuk mondogatni, ráadásul egyre többet is teszünk érte. Statisztikai adatok szerint 2001-ben a világ lakossága 390 milliárd dollárt költött egészségügyi készítményekre. Ez a szám 2016-ban már 1100 milliárdra rúgott. Röpké tizenöt év alatt a gyógyszer-fogyasztás csaknem megháromszorozódott! **12. oldal**

A 450 éves erdélyi vallásszabadságot ünnepelték Tordán

Nagyszabású ünnepségen emlékeztek meg az 1568-as tordai országgyűlés és a vallásszabadság törvénye kihirdetésének 450. évfordulójáról január 13-án, Tordán az ország egyházi felekezeteinek képviselői, világi elöljárók, Erdély és a világ különböző pontjairól egyaránt érkezett hívek. **14. oldal**

 www.facebook.com/harangszo

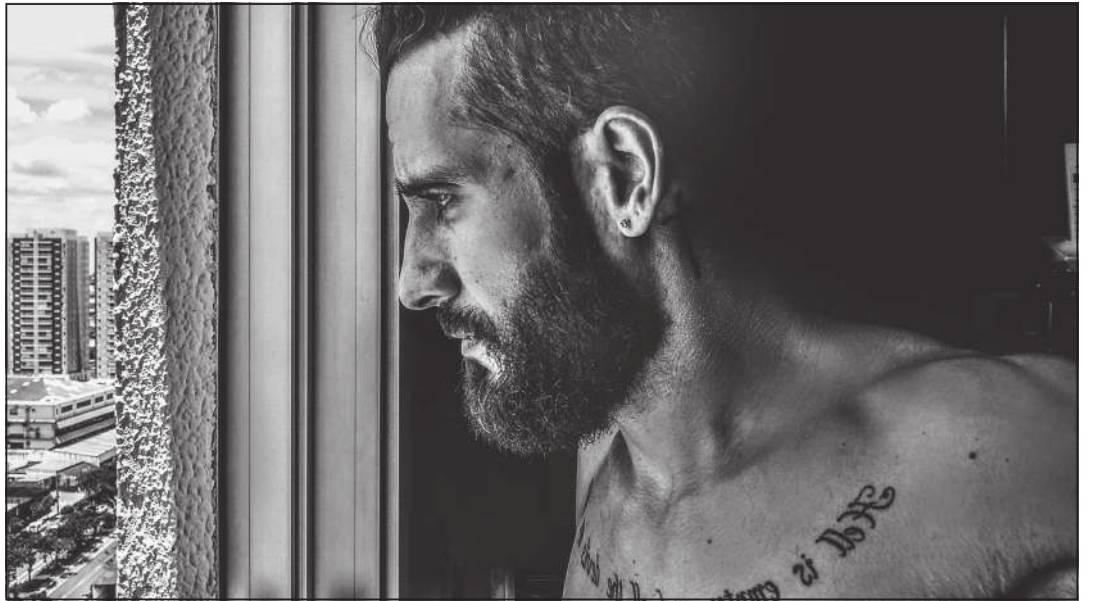
A gyógyulásra rendelt idő

„Júdás, Jézus Krisztus szolgája, Jakabnak pedig testvére, az elhívottaknak, akiket az Atya Isten szeretett és Jézus Krisztus megtartott: Irgalom, békesség és szeretet adassék nektek bőségesen. Szeretteim... szükségesnek tartottam buzdítóan írni, hogy tusakodjatok a hitért... Emlékeztetni akarlak titeket..., hogy Mihály főangyal, amikor az ördöggel vitatkozott Mózes teste fölött, nem mert rá káromló ítéletet mondani, hanem azt mondta: Dorgáljon meg téged az Úr! Ti pedig, szeretteim, épüljetez szentséges hitetekben, imádkozzatek a Szentlélek által..., várva a mi Urunk Jézus Krisztus irgalmát az örök életre.” (Júd 1,1-3.5a.9.20-21)

Júdás „buzdító” felhívása nyomán, én is mint „Jézus Krisztus szolgája” bátorkodom írni arról, hogy mennyire fontos „tusakodni a hitért”, nem csupán a magunkéért, hanem főként másokat erősíteni abban, hogy tudhassák: „megtartatnak Isten szeretetében” (21. v.). Hiszem, hogy feladatunk a „tűzből kiragadva menteni” (24. v.) mindazokat, „akiket az Atya Isten szeretett (1. v.), akiket hitvallásunk szerint (HK. 54.) „Isten Fia a világ kezdetétől... Szentlelke és igéje által... örök életre kiválasztott”. Egyszerűen azokat, akiket ebben a földi nyomorúságokkal és szenvedésekkel teli életben „Jézus Krisztus megtartott” (1. v.).

2017 pünkösd ünnepén (június 6.) vette magához a nagyszalontai kórház intenzív osztályán – több beteggel együtt – az úrvacsora szent jegyeit egy 28 éves, csontvelőrákban szenvedő fiatalember. Édesanyja is mellette volt. Ilyen lehetett Krisztus Urunk arca a Gecsemáné kerti éjszakán, mint amilyen Romié volt fényes nappal. Kezelőorvosa és családtagjai is azt hitték, hogy nemsokára érkezik a „megváltó halál”. De nem így történt. Majdnem két hónapig kellett még a „léleknek tusakodva tisztulnia”, hogy mikor elérkezettnek látta az időt az Atya, akkor vegye magához az Ő órája és akarata szerint. S mindeközben nagyon mély, őszinte fel- és kitárulkozásokra adódott alkalom anya és fia, lelkipásztor és pásztoroltak között.

Egy hét múlva Romit áttették a sebészeti osztály egy különszobájába, „kegyelettel” meghagyva számára, hogy mások szeme előtt elrejtve „harcolhassa meg a hitnek nemes harcát” (2Tim 4,7). Itt derült ki (ami sokkolóan hatott), hogy nem csupán a pusztító kórral kellett harcolnia – ami egyetlen pillanatra sem szüneteltette a fájdalmat, csak a rengeteg morfiumtableta és injekciók nyomán tompította –, de szó szoros értelemben „az ördöggel” (9. v.) is. Miután megkért, ha tehetem, naponta menjek be hozzá beszél-

getni, imádkozni, igét olvasni, énekelni – egy napon, felemelve ép balkezével a jobb kéz csuklóján levő hatalmasra növekvő és súlyosodó daganatos kezét, megláttam az alkarján

Kezelőorvosa és családtagjai is azt hitték, hogy nemsokára érkezik a „megváltó halál”. De nem így történt...

egy piros képű, fekete szarvacskákkal, fehér fogsorral „röhögő” ördögfej tetoválást. Szinte kővé meredtem a döbbenettől. Egy éjszakán át gyötörődtem azon, hogy tudatosítam-e az amúgy is rettenetes fájdalommal kínlódót, mit tett valamikor magával. Aztán úgy döntöttem, veszíteni már nincs mit, de nyerni igen. Megnyerni a lelkét Krisztus számára, és még „konokabban” könyörögni az irgalomért. Másnap szóbahoztam Rominak a tetoválást. Erre még sokkolóbb őszinteséggel megmutatta már csak csont-bőr lábszárát, amire egy lábszárnagyságú halálfej volt tetoválva, felső combjában az óriásira nőtt daganat pedig már eltörte a medencecsontját. Megengedte, hogy lefényképezsem, tanulságul mások számára, mennyire nem játék, de „halálosan komoly”, mit tetováltat az ember magára. Életének fiatalabb éveiben (a 28-hoz képest) volt egy nagyon mélybe sodró, lelki válságos időszak, amikor az egyik barátja frissen szerzett tetoválási tudásával így „ajándékozta meg őt”. Később hiába bánta már meg, nem lehetett megsemmisíteni a testbe égetett „halált”.

Ezek után olvastam el neki Júdás levelének részletét. Imádkoztunk, könyörögtünk, hálát adtunk és ismét kéreltük az Atyát, a megváltó Úr Jézus Krisztus nevében. És győzött a hite, erőt nyert a Szentlélektől, amely

legyőzte a pokoli fájdalmak szenvedésének égető tüzeit. Verítékező homlokkal, összeszorított fogai között préselte ki a szavakat: „Érzem, ahogy az egész testem jéghideg fájdalom és belül a pokol tüzeit éget.” A testét igen, kínozhatta és gyötörhette az ördög, de a lelkét nem tudta megkaparintani. „Tudom, hogy vár rám az én Uram, csak azt nem tudom, mikor akar már vinni” – hangzott el többször is a meggyőződéssel elmondott hitvallás.

Euthanázia. Mindenható Úristen, mi célból kell még szenvedni e pokoli fájdalmakat? – dörömböltek a kórházlelkész kérdései a megnyílni nem akaró égi haza kapuján. Meddig lehet ezt még ép tudattal bírni? Most már igazán minden indokolná már a „kegyes halált” – sorjázta a könnyörgő fohászok, senki nem látta könnyeket törölve.

„Mivel pedig Krisztus testben szenvedett, fegyverkezzetek fel ti is ugyanazzal a gondolatokkal, hogy aki testileg szenved, megszűnik a bűntől.” (1Pt 4,1) Válasz az Élet Urától a halál késlekedésére. Aztán nap nap után bontakoztak ki a „várakozás” megannyi stációjának áldásai. Az édesanya őszinte vallo-

Mi célból kell még szenvedni e pokoli fájdalmakat? – dörömböltek a kórházlelkész kérdései.

másai hitről, félelmekről, bűnről és bűnbocsánatról, szeretetről és önzésről, fiával való ismételt egymásra találásról és végül a nagy elengedésről.

Augusztus 1-jén reggel 8 órakor kómába esett Romi, és édesanyja lelket rendítő egyszerűséggel búcsúzott: „Menj fiam, elengedlek az utadra. Menj békével. Te mindig velem leszel.” 9,25-kor egyre gyengébbé vált a légzés, míg utolsó csendességgel minden elhalkult.

Elvégeztetett a „diadal”.

Isten Igéjéhez való igazodás

Minden további nélkül igaznak tartom és elfogadom a semper reformari elvet. Ellenben az örökös reformáció az Isten Igéjéhez való szüntelen igazodást jelenti. Mondom ezt azért, mert újabban mintha nem érzékelnék ezen elvnek lényegét, és a megújulást csupán csak a szóhasználatban kimerülő külsőségekben vagy a struktúraváltásban látnánk.

A szóhasználat tekintetében megrökönyödve hallottam – egyre több – lelkésztől ilyeneket, hogy „hoztam egy Igét nektek”, vagy „imádságban elkérjük Istentől”, stb.

„Hoztam egy Igét nektek” lehet, hogy úgy értelmezendő, mint az épp hozzánk szóló Ige, csak hogy olyan erőszakot tesz nyelvünkön, hogy önkéntelenül is – a nyelvi logika mentén – felvetődnek olyan kérdések, mint: kitől hozta? honnan hozta?, esetleg egyszer használatos Ige lenne, mely csakis most és csakis nekünk szól? Érzékelhető módon ez a kifejezés a pillanatnak szól!

„Imádságban elkérjük Istentől” a bűnbocsánatot, a békességet, a szeretetet, stb. szintén – a nyelvi logika alapján – felveti: netán vissza kell adni, amit kértünk, vagy csak a pillanatnyi szükségre vonatkozik, esetleg ha már megoldódtak a gondjaink, félre lehet tenni a „belső sufniba”, aztán újra elővenni? Érzékelhető módon ez a kifejezés is csak a pillanatnak szól!

Jó reformátusként, Isten szól hozzánk, és mi kérünk tőle. Így, ahogy hallatszik: folyamatosan és örökérvényűen! Kár lenne az újmódi tetszetősséget lemondani róla! Ugyanis az újmódi rosszmódi semmiféle megújulást nem jelent, csupán csak annyit, hogy az anyanyelvünk immár a templomban sem talál menedéket.

Jó reformátusként, Isten szól hozzánk, és mi kérünk tőle. Így, ahogy hallatszik: folyamatosan és örökérvényűen! Kár lenne az újmódi tetszetősséget lemondani róla! Ugyanis az újmódi rosszmódi semmiféle megújulást nem jelent, csupán csak annyit, hogy az anyanyelvünk immár a templomban sem talál menedéket.

A struktúraváltásban látni a megújulást, bizony nagyon könnyen megtévesztő lehet. Ugyanis, miben másban lehetne változtatni, ha az Ige örök és abból egy jottányi sem elvehető, sem hozzá nem adható? Csakis az aranyalma ezüsttányérja marad.

Ez a gondolkodás szerint lehet sikerkönyv a Klaus Douglass: *Az új reformáció* című munkája, melyet már a megjelenése óta számos komoly kritika ért.

Például: „Maharishi Douglass jógi tanácsai. Isten az Ő Igéjét és Szentlelkét adta, hogy meg tudjuk különböztetni, hogy mi az, ami Tőle, és mi az, ami nem Tőle van. Ijesztő méreteken öntötte el azonban főleg a fiatalokat a nem Tőle való spirituális áradat gyülekezeteinkben (a posztmodern emberek elérése címszó alatt). Az olyan spirituális, misztikus gyakorlatokkal, amelyeket Klaus Douglass is részletesen taglal pl. az *Isten szeretetének ünnepe* c. könyvében (111-118. old.) egyre növekvő számban vezetnek be a mit sem sejtő fiatalokat az okkultizmusba. Íme egy példa Douglass említett könyvéből:

»Ha már megtalálta a megfelelő [légzés] ritmust, menjen egy lépéssel tovább: képzelje el, hogy fényt lélegzik befelé. Fogadja magába Krisztus fényét, ami körülveszi Önt, aztán fújja ki magából a sötét felhőket. (...) Próbálja ki először az ortodox egyház Jézus-imáját. A belézésnél gondoljon erősen Jézus nevére. Könnyedén lélegezze be: 'Úr Jézus Krisztus' A kilézésnél pedig engedjen ki minden Önben lappangó sötétséget, és így folytassa a mondatot: 'Könyörülj rajtam!'. Végezze a gyakorlatot néhány percen keresztül, és meg fogja látni, mennyire jóleső érzéssel fogja eltölteni.«

Ha a bíróságon lennénk, ezek után ennyit mondanék Douglass-nak: Nincs több kérdés. Ha latinos műveltségű lennénk, pedig ezt: Quod erat demonstrandum, angolul meg ezt: Thank you for proving my point. Kár, hogy németből, mint már említettem, gyenge vagyok, pedig az lenne csak igazán adekvát.»

Ne tévesszük szem elől, hogy a reformáció az Egyház visszaalakítása volt az örök és változhatatlan Ige szerint. Így, az örökös reformáció sem lehet más, mint a koronként változó ember ugyanoda, azaz az Isten Igéjéhez való igazodása. Nem az eltévedt századik juh után kell vinni a kilencvenkilencet és ezt kikiáltani reformációnak, hanem éppen fordítva: a századik megszólítása eltévedt mivoltában jelenthet igazi megújulást.

Mindent összegezve, talán azért lehet az, hogy az újmódi megszólítások érvényesülnek, mert a századik juh pillanatnyi állapotához akarunk igazodni.

A szolgálat hűségében

Tőlünk immár eltávozott kedves Szolgatársunk, Veres-Kovács Attila oly gazdag szolgálatának „szóttéséből” azt a bizonyos legértékesebb szálát próbálom kifejteni, melyet egyetlen szóba sűrítve igehirdetésnek nevezhetünk. Munkásságának azt a vonulatát kísérelem meg – ha csak nyomokban is – felidézni, amelyet szószéki szolgálatában vitt vasárnapról vasárnapra gyülekezete elé.

Jó néhány éve annak, hogy lelkipásztorokként felismertük annak szükségét, hogy az életető-vigasztaló üzenetet úgy vigyük gyülekezeteink elé, hogy megismerve azok sorsát és gondját, közösen keressük Isten Igéjének aktuális üzenetét és válaszát. Így jött létre az olasz és újrósi lelkipásztorok kis munkaközössége, melynek feladata a hétről hétre való beható, közös igehirdetői készülés lett.

Alkalmakra lebontott igehirdetői tervet és prédikációvázlatokat készítünk, hogy az oly sodró élet szorításában is aktuálisan hangozzék az Ige üzenete. Egész évre szóló terv született az egyházi év minden vasárnapjára és igehirdetési alkalmára, kijelölve az igehelyet és annak fő üzenetét. Évi kitekintésben pedig mindig választottunk egy egybefoglaló gondolatot, amely köré csoportosult az esztendő igehirdetéseinek iránya és üzenete.

Immár eltávozott testvérünk rendszeresen élt a kis munkaközösség ajánlásaival, s vasárnap múltával majd' mindenkor jelezte, hogy a szolgálat milyen örömeiket és tapasztalatokat jelentett gyülekezetében. Megbeszéléseinkre mindig örömmel érkezett, hogy együtt alakítsuk ki egy-egy nehezebbnek tűnő ige üzenetének útját-formáját.

Fájó szívvel állapíthatjuk meg, hogy az eddig négy keréken gördülő kocsi megsérült, de akik maradtunk, tovább kell vigyük ezt a begyakorlott utat-módot, hisz gyülekezeteink élete hitünk szerint Isten kegyelme után ebből a síríg ránk bízott szolgálatból táplálkozik.

Köszönjük Istennek, hogy munkaközösséget alkothattunk azzal a kedves Szolgatárssal, aki mindenkor lankadatlan lendülettel jött közénk, melyből mi magunk is oly sokszor meríthettünk.

Isten vigasztaló Szentlelke és Igéje adjon erőt gyülekezetének, szeretteinek és mindannyiunknak, akik hiányát fájón érezzük és érezni fogjuk.

ZSIGMOND JÓZSEF nyugalmazott lelkipásztor

Az ember egész-sége

Az egészség nem pusztán a betegség hiánya – mondta ki az Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization – WHO) egyik közleménye még 1948-ban. Az egészség ugyanis a teljes testi, lelki és szociális jólét állapota, ami jóval több a sejtek megfelelő működésénél.

Azért nagyszerű ez a megfogalmazás, mert nem a betegség felől közelíti meg az egészség kérdését, hanem a teljes embert tartva szem előtt igyekszik körülhatárolni az egész-séges állapotot.

Összevetve a mai, modern iparszerű, egészség-gyárakra épülő gyógyászattal, ez még egy „koros” (70 éves), mégis „egészséges” megközelítés. Akár szentírásinak, vagy abból ihletettnek is tekinthetjük.

Az Ószövetség betegségfogalma ugyanis jóval tágabb volt a mienknél. Betegségnek mondtak minden olyan állapotot, amikor csökkent az ember életerejé sebesülés, öregezés vagy pszichés gyengeség miatt. A legelterjedtebbek a bőrbetegségek, a lepra, a vakság és a testi fogyatékoság volt. A gyógyítás általában kimerült a sebek ellátásában, a láz és a fájdalomcsillapításban, a fertőtlenítésben vagy az eltört végtagok bekötözésében. Az orvostudomány helyét a hit pótolta ki: az ókori keleten a betegeket az istenekre bízta, mivel csak azok voltak képesek meggyógyítani az embert a súlyos sebesülésekből és betegségekéből, aminek eszköze lehetett az emberi tevékenység is.

Az ószövetségi pap mégsem volt gyógyító, csupán a betegség elmúlásának megállapítása volt az ő feladata (vö.: a tíz leprás meggyógyításának története – Lk 17,11-19). Naámánnak is azt kellett első renden megértenie, hogy Izráel Istene gyógyította meg őt, nem Elizeus próféta (még ha „hálapénzét” Géházi el is térítette).

Jézus Krisztus korában vakok, bénák, sánták, leprások, megszállottak küszködtek a megmaradásért a mindennapokban. Vándorló gyógyítók, ördögűzők jelentették az egyetlen reményt azok számára, akik a legtöbb esetben végérvényesen az egészségesek társadalmának peremére szorultak. Tovább tetézte nyomorúságukat az a közfelfogás, miszerint a betegségek Isten büntetései az ember bűneiért. Tett és sors valóban szoros összefüggésben vannak. A túlzott mértékű bűntudat, a függőség, a szerek vagy az anyagiak hiábavaló hajszolása megbetegíti a lelkét, utána pedig a testet is.

Jézus nem kérdőjelezi meg a bűn és a betegség összefüggését, hiszen önmagát orvosként azonosítja (Mk 2,17). Gyógyítása azonban több a megromlott egészségi állapot helyreállításánál! A Vele kapcsolatba kerülő ember tüneti kezelés helyett gyökeres változást kaphat, mert Ő a teljes emberi életet újjá

akarja tenni. A lelki gyógyulás pedig azzal kezdődik, hogy a meggyógyult elkezdheti a társadalomba való visszailleszkedését, ami sok esetben belső- és külső konfliktusokat is generál: a vér folyásos asszony továbbra is szégyelli magát korábbi állapota miatt (Lk 8), Zákust pedig továbbra is megvetik korábbi hivatása miatt (Lk 19).

Hosszú betegség után nem könnyű ismét a rendes kerékvágásba visszatérni, de az emberi kapcsolatok is gyógyíthatók!

Jézus a vakon született ember történetében (Jn 9,1-3) mégiscsak elválasztja a betegséget és a bűnt egymástól, és arra irányítja a figyelmet, hogy a nyomorúságos állapot lehetőség Isten hatalmának megnyilvánulására. A Biblia szerint ugyanis a csodálatos gyógyulások Isten kinyilatkoztatásának részei. Csodák által igazolta kiválasztottait (Mózes és az el nem hamvadó csipkebokor, Illés és a víztől átázott égő áldozat a Kármel hegyen). A csodás gyógyulások első renden nem természetfeletti események voltak Izráel fiainak szemében, hanem egyértelmű jelei annak, hogy Isten jelen van népe körében.

Az evangéliumok Jézus harmincnál is több csodáját örökítették meg, de nem azért, hogy bemutassák: Isten Fiának hatalma van a természet folyását megváltoztatni! A csodák mindig valakinek szóltak. Jézus nem gyógyított lépten-nyomon, csak akkor, ha látta a betegekben a hitre kész lelkületet, a befogadásra nyitott hozzáállást. A gyógyítások mindig többszereplősek voltak: Jézus és a gyógyulást áhító-kérő ember mellett mindig ott álltak a tanúk, akik vagy megdöbbenek és jó eséllyel elgondolkoztak saját egészségeseznek vélt életükön, vagy megbotránkoztak és hatalom-

féltésből mások elől is elzárták az egészséges élet lehetőségét.

Jézus csodái ma már meseszámba mennek. Akik mégis makacsul hinni akarnak Jézus gyógyításaiban és megtörténtnek mondják, egy régen történt eseménynél ritkán jutnak tovább. Akkor csodaszámba ment, ma bizonyára mindegyikre találnánk pszicho-szomatikus magyarázatot. Ha a lélek betegé tudja tenni a testet, akkor bizonyára meg is tudja gyógyítani – sokkal hihetőbb egy efféle válasz!

A mai csodák a technológiákban vannak: az űrutazás, vagy az érintőképernyős telefon, olyasmi, aminek működését az átlagember nem tudja megmagyarázni, de elég számára az a tudat, hogy van valaki, aki igen. A gyógyulás-történeteknek ritkán van hitébresztő hatásuk. Legfeljebb azok számára, akik átéltek. Hallva vagy olvasva nem igazán befolyásolnak bennünket.

Egyszer egy bibliodráma-vezető (a Biblia üzenetét személyes átéléssel, megtapasztalás útján átadni szándékos műfaj – kezdetei: passiójáték, betlehemezés) arról mesélt, hogy amikor a kenyérszaporítás csodáját próbálták átélve-megérteni, akkor próbálkozásuk majdnem kudarcba fulladt, mert a csoport tagja nem voltak éhesek, éppenséggel egy bőséges ebéd után voltak. Hiányzott a szomatikus (a testre vonatkozó) tényező.

Az Ószövetség embere számára a keleti szelet Isten támasztotta, a mai ember csak az alacsony légnyomás hatását látja benne. Jézus célja a gyógyítással nem egy „jobb és egészségesebb” világ, hanem az új világ megmutatása volt! Éhezted te is ezt az új világot!

Gyógyulás

Nagyon sokféle betegség van ezen a világon, és ahogy az idő halad előre, egyre több. Mintha az orvostudomány nem akarna megbirkózni a feladattal, a gyógyszerüzlet akkorára nőtt, hogy nem látunk még törekvést sem mellékhatás nélküli orvosságokra.

Minden betegségre van gyógyszerük, de egyiktől sem lehet meggyógyulni, sem testi, sem pszichés betegségből, csupán viszonylag tünetmentesen élni.

Viszont ha nem szervi betegsége van valakinek, hanem pszichés eredetű, hogyan ismerheti fel a benne levő hibát és léphet a gyógyulás útjára?

Egy statisztika szerint minden tizedik embernek van diagnosztizálható pszichés betegsége. Ami a legjobban megnehezíti a gyógyuláshoz vezető utat, hogy a legtöbb nem tudja, vagy nem akarja beismerni, hogy beteg. Ha valakivel beszélgetünk, és az életéről esetleg megnyílik, mesél, ki szokta elmondani azt, hogy: „sajnos van valami elviselhetetlen a természetemben. Úgy szoktam időnként viselkedni, hogy megijesztek másokat. Azért veszekszünk annyit otthon, mert probléma van velem, nem tudom kezelni a konfliktusokat. Annyira különböző értékrendünk van a párommal, neveletésünkéből adódóan, hogy a világért sem találjuk meg a közös nevezőt. Mindenem megsértődöm, és már-már robbanok.”

Hallottunk ilyen mondatokat bárkitől is? Megvallom, én nagyon ritkán. Azt viszont igen, hogy megváltozott a világ, kihűlt a szeretet, nem tudom az okát, hogy miért iszik férjem, a gyerekem elvált, vagy rossz vele a viszonyom, soha nem hív fel, minden szomszéd rossz, a munkatársak irigyek, kiközösítenek.

Hogyan beszélünk gyógyulásról, ha valaki nem is tudja magáról, hogy beteg? Igaz, hogy nyugtatóval alszik el, gyomoridege van nappal, stresszes, feszült, de szerinte mégis az őt körülvevő világgal van a baj.

Mi kell ahhoz, hogy egészséges életet éljünk, mi kellene ahhoz, hogy meggyógyuljunk a sokféle lelki, kapcsolati szinten megnyilvánuló problémából, legyen az párkapcsolati vagy testvéri, netalán szülő-gyermek rossz viszonyban lecsapódó probléma? Az, hogy megtaláljuk, ki a problémás a családban és az elismerje, hogy tényleg vele van baj.

Ismerek valakit, aki hosszú évtizedek után jött rá, hogy gond van vele. Amikor már révbé kellett volna érnie az életének, akkor döbentették rá, hogy a depresszív tünetek, fejfájások, gyomorideg nem azért van, mert a világgal van baj, hanem azért, mert a belső világban felborult az egyensúly.

Hogyan lehet meggyógyulni ebből: nyugtatókkal és antidepresszánsokkal, pszichátriai kezeléssel vagy anélkül? Jelzem, tüneteket lehet gyógyszerrel enyhíteni, de meggyógyulni csak a személyiség átformálásával

lehet. Milyen hosszú az út a felismeréstől a gyógyulásig? Attól függ, hogy milyen súlyos a betegség.

A felismerés a közvetlen környezet feladata, a beteg első nagy feladata az elfogadásban van. Képes legyen elfogadni, hogy az ő felfogása tér el a normalitástól, az átlagtól.

A legtöbb pszichés elváltozás mögött van valamilyen gyermekkori trauma vagy nevelési hiba. Az elkényeztetett gyerek önző lesz, akár a végtelenségig önző, akit megfosztanak a szeretettől, az örök gyerek maradhat, és mindenhol éhezi a szeretetet, akit nem tanítanak meg a jót és rosszat különválasztani, vagy jónak tanul meg rossz dolgokat, egész életében egy fordított világban élhet.

Miért nehéz felismernie azt, hogy vele van a baj? Miért lát fordítva mindent és hibáztatja a környezetét? Mert önismereti és önértékelési hiányosságai vannak. Éppen emiatt válik képtelenné arra, hogy mindezeket megláthassa.

Miért nehéz ebből felnőtt korban kigyógyulni? Mert annyira betokosodnak a hibás viselkedések, a személyiség megnyilvánulásai, viszonyulások, hogy a rosszat elismerve, a jót tanulva sem képes egyedül kilépni a sajátjából. Akaratlanul is oda tér mindig vissza.

Amikor Jézus útjára bocsátja a megtisztított bűnöst, azt mondja neki: „Eredj el és többet ne vétkezzél!” És a legnehezebb éppen ez lesz. Kilépni a hibából, hogy ne térjen vissza, nem esni vissza, amikor ugyanaz a helyzet megismétlődik. Egyáltalán felismerni, hogy ez most hasonló szituáció.

Aki pszichés problémával küzd, annak a számára a világ egy veszélyforrás, nem érti, nem ismeri ki magát benne. Nincsenek kapaszkodók, miközben mégis azt hiszi, hogy mindent tud. És mi az, amit tud: hogy azért, amiben van, más a hibás.

Ha megkérdezzük valakit: „akarsz-e meggyógyulni”, ki az, aki azt válaszolná, hogy nem. De vajon tényleg akar-e, vagy a gyógyulás azt jelenti a számára, hogy mások változzanak körülötte?

Ma azt halljuk sokfelől, hogy legyünk önmagunk orvosai, hiszen egészséges életmóddal visszafordíthatóak szervi problémák, ha még nem váltak krónikussá. De látok ebben egy buktatót. Hogyan gyógyítsam meg magam, mikor pontosan valamilyen egészségtelen életmóddal alakítottam ki? Azért van probléma a vesémmel, mert soha nem ittam elegendő folyadékot, azért fáj a gyomrom, mert sokat idegeskedek és kávéval kezdem a napot. Azért van vérnyomásproblémám, mert soha nem mondom ki, amit gondolok, hanem belül fojtogat, azért van súlyproblémám, mert egészségtelenül étkezek és nem mozgok, és még hosszan sorolhatnám.

Mi a baj? Az, hogy a legtöbben szívesebben elmennek orvoshoz és gyógyszert kérnek, hiszen azt egy pohár vízzel le lehet nyelni, minthogy életmódot változtatnának, ha kell munkahelyet, ha kell szokásokat, vagy amennyiben szükséges, ételeket.

A gyógyulás folyamatában van egy óriási nehézség az ember számára: bizonyos dolgokon változtatni kell. Az ember pedig nem akar változni. Be akar szedni pirulákat, befekszik a kórházba, csak valaki gyógyítsa meg. De ő gyakorlatilag nem tesz érte semmit.

Ha a probléma lelki eredetű, akkor pedig hibáztatja az egész világot.

Így ismét jogos és aktuális a Jézus kérdése ma: „akarsz-e meggyógyulni?” Mert a gyógyulás lehetősége bennünk van. De ugyanakkor bennünk vannak a gyógyulás buktatói is.

A hit hatása a gyógyulásra

A Szentírást alapul véve szoros összefüggést találunk a hit és gyógyulás között. Ha most előbb az Újszövetséget nézzük, látjuk, hogy Jézus tanító és ezzel egyenértékű gyógyító, azaz orvos is.

Jézus önértelmezése így szól rögtön már a szolgálata elején „Az Úr lelke nyugszik rajtam, mert az Úr kent fel engem. Elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, hogy meggyógyítsam a megtört szívűeket, hogy szabadulást hirdessek a foglyoknak és szabadságot a börtönök lakóinak”. Jézus azért jött, hogy az embereknek szabadulást hozzon a különféle szenvedésekből. Az evangéliumok nagy részben tudósítanak gyógyításokról. A gyógyítás a test és lélek egészére vonatkozik. A Szentírást ugyanis test és lélek egységének tekinti az embert. A Jézus által hozott üdv kifejeződik a test és lélek gyógyulásában is.

De azért nem ennyire egyszerű ez a dolog. Mert a testi baj még nem feltétlenül utal a lélek romlottságára, bűnére. Tanítványai kérdezik Jézust a vakon született vétkére vonatkozóan, hogy ki vétkezett: szülei, vagy a testileg beteg? Jézus válasza pedig: „sem ő nem vétkezett, sem a szülei, hanem az Isten teteteinek kell rajta nyilvánvalóvá válnia”.

Ugyanakkor a Bibliában pontosan megfogalmazódik a test és lélek közötti szoros kapcsolat. Ki van zárva a test mindenféle megvetése. Ez a modern gondolkodásban is félreteresz minden egyoldalú spiritualizmust.

Jézus gyógyító tevékenységével kapcsolatban elmondhatjuk, hogy az evangélisták tanúsága szerint az emberek betegeket, ördögötől megszállottakat visznek Jézus elé. Ő pedig valamennyit meg is gyógyította. Amikor gyógyításról szóló beszámolót olvasunk, azt vehetjük észre, hogy Jézus, néhány egyedi eset kivételével, mindig beszédbe elegyedik a beteggel. Nem szalagmunka, nem távgyógyítás, nem recept, hanem a gyógyítás személyes találkozás és kapcsolat révén valósul meg. Jézus keresi a betegekkel való kapcsolatot. A kapcsolat érdekében akár még a tisztasági szabályokat is figyelmen kívül hagyja. Nem szakosodik csak bizonyos betegségek kezelésére. Dacolva minden törvényeskedéssel tovább hangsúlyozza, szilárd eltökéltsége, hogy segítséget nyújtson és gyógyulást hozzon. Persze a betegek is igyekeztek hozzá. Látni, hallani, érinteni akarták. És akik törekedtek Hozzá, gyógyulást tapasztaltak.

Jézus gyógyító tevékenysége szoros kapcsolatban állt a bűnök bocsánatával. Ez csakis Isten részéről lehetséges. A vakok látnak, a sánták járnak, a bélpoklosok megtisztulnak... Ez mind annak jele, hogy eljött a várva várt Messiás. Megérkezett az a Messiás, aki elhozta a megváltást. Vége szakad minden bajnak, mindennek, ami gonoszság, ami átok. Vége szakad mindennek, ami az ember

bűnének a következménye. És ez azt jelenti, hogy a gyógyulás nem pusztán testi. Ezt nem lehet csak fizikai keretek között értelmezni.

Jézus a tetőről elé eresztett bénának előbb a bűnei bocsánatát hirdeti. Aztán gyógyítja meg gyógyíthatatlan betegségét egyetlen szóval (Mk 2,1-12). A fizikai, testi gyógyítás utal Jézus hatalmára, mely a lélek bűnöktől való meggyógyítására, azaz a bűnök bocsánatára is képes. Jézus mindenható Úr, Isten Fia, az emberré lett Isten. A teljes értékű élet Istene. Jézus nem varázsolt, hanem a lehető legegyszerűbb és legtermészetesebb módon gyógyított. Tevékenysége, a test és lélek gyógyulása rávilágít Isten működésére.

A hit gyakorlati haszna a betegséggel és gyógyulással kapcsolatban abban nyilvánulhat meg, hogy segít a helyes hozzáállás kialakításához a betegséggel, szenvedéssel kapcsolatban. Olyan hozzáállás ez, mely segítheti a gyógyulást és nem utolsó sorban az üdvösség felé vezet.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) meghatározása a gyógyítással kapcsolatosan a következő: „A gyógyítás egy betegségfolyamat alakítása az egészség irányába, amely nem csak testi és lelki jólétet foglal magába, hanem az élet- és kibontakozási feltételekkel is (például a munka, emberek közötti kapcsolatok, értelemtapasztalás) kapcsolatban áll. Az egészség végeredményben a teljes földi jólét állapota”. Ennek fényében elmondhatjuk, hogy az ember jóléte nem csak anatómiai, vagy pszichológiai szempontokat vesz figyelembe, hanem társadalmi és egyéb más tényezőket is, illetve ezeknek optimális egyensúlyát egy-egy személy életében. De e meghatározás szerint minden embert betegnek kellene nyilvánítanunk. Életünk sohasem olyan, amely szerint az megfelelne a WHO által meghatározott egészségnek. Az egészség nem a betegség hiánya, hanem ennél sokkal több.

A kulcs a hitben található meg. A valódi hitnek gyógyító hatása van. Nem kábítószer,

nem valami olyan eszköz, vagy pótcselekvés, ami tompítja a betegséget. Sokkal inkább olyan elengedhetetlen tényező, mely a betegség gyökerét tépi ki és az egészség alapjaira állít rá. Talán mondanom sem kell, hogy a hit nem csak a tudást jelenti, illetve a hitigazságok elismerését: Isten létezik, Isten teremtő... A hit személyes meggyőződés arról, hogy a Mindenható gondunkat viseli minden helyzetben. A hitbeli gondok szintje pozitív és negatív hatással lehet a beteg állapotára. Szorongást kelthetnek, de sok, emberileg megmagyarázatlanul sok erőt is adhatnak.

Azt is tudnia kell a gyógyulásra vágyónak, hogy ez nem egy haláltól mentesült állapot. A Jézus által meggyógyítottak is meghaltak. A gyógyulás viszonylagos, nem zárja ki a legközelebbi megbetegedést, a test állapotának romlását és a halált sem. A gyógyulás azért sem zárja ki a betegség bizonyos formáit és tüneteit, mert ezek éppen az egészséget szolgálják. A láz például nagyon sok esetben a test védekezése egy bizonyos kórokozó ellen. A láz a test törekvése a gyógyulás érdekében. A gyógyulás nem zárja ki a betegség minden formáját. De a gyógyulás legfőképpen azt jelenti, hogy a beteg megbékél állapotával és sorsával.

A megbékélés, gyógyulás imával és együtt imádkozással lehetséges. Hitünk szerint Isten minden imát meghallgat. De ez még nem jelenti azt, hogy teljesíti az imádkozó minden kérését. Mi van akkor, ha a hívő imát nem követi testi gyógyulás? Ilyen esetben is felismerhetjük Isten jóságát, aki szeret, javunkat akarja és üdvösségre vezet, még akkor is, ha ez nem mutatkozik meg testi gyógyulásban. A beteg ezt tudja megtapasztalni, ha érzi hozzátartozói, ápolói támogatását, szeretetét, együtt imádkozását. Érzi, hogy Isten a körülötte lévők által is szereti, nem feledkezett el róla!

A betegség terhe a családban

Beszélünk arról, hogy mi van akkor, mikor valakivel probléma van és fel kell ismernie, hogy elindulhasson a változás felé. De honnan tudjuk, hogy kivel van probléma?

Látunk elromlóban levő kapcsolatokat, sőt elromlott kapcsolatokat is, vagy talán élünk benne. Ahhoz, hogy meg lehessen javítani, tudni kell, kinek van a nagyobb problémája? Ki a beteg a kettő közül? Ki generálja és tartja fent folyamatosan a feszültséget? Honnan lehet ezt megtudni?

Nagyon nehéz kibonyolítani évtizedes harcokat, játszmákat, de vannak nyilvánvaló jelei annak, hogy valaki beteg vagy mondjuk úgy: hibás. Sokféle jele lehet, de akivel baj van, annak a viselkedésén a következő jelek biztosan mutatkoznak:

- önismerés keresése – mindig bebizonyítja, hogy neki van igaza, és nem áll le, míg ezt a másik fél el nem fogadja, vagyis hiányzik a kompromisszumkészség;
- magyarázkodik – mivel hibázhat, ezért hibázik is, de a hibákat bármikor képes kimagyarázni;
- hazudik – nem riad vissza a hazugságtól, csak az érdekein, a személyén ne essen csorba, hogy meg tudja őrizni a hibátlanságot;
- bocsánatkérés hiánya – mivel „nem” tévedhet, ezért soha nem kell bocsánatot kérnie, ha pedig kellene, újból kezdődik a körforgás: nem volt hibás, ő mindent jól csinált;
- zsarolás – ha hibázott és számon kérik, zsarolásig süllyed, ez nem más, mint a lelki zsarolás: őt nem szeretik, bántják;
- érzéketlenség – nem képes a saját érdekeit háttérbe tenni, mindenki számára az kell, hogy legyen a jó, ami neki a jó.

A mellette levők pedig szenvednek. A társ egy adott pont után elveszítheti saját értékítélő képességét. Egy gyengébb, érzékenyebb ember beletörődik és irányítottá válik, egy erősebbel pedig újra és újra háború dúl.

Mi a fontos: akivel probléma van, soha nem fogja elismerni, a társ segítsége kell a felismeréséhez és a szembesítéséhez is, vagyis kell egy gyógyító. Viszont egy pszichésen problémás ember képes a társat is megbetegíteni. Így nagyon résen kell lenni.

Aki a kettő közül nem keres önismerést, nem magyarázkodik, nem hazudik, nem zsarol, nem érzéketlen, vagyis tud szeretni, az az egészséges és lehet gyógyító. Ez a szerep nem hálás feladat, mert aki beteg, míg egyáltalán elismeri, hogy vele van a gond, számtalan esetben csatázik előtte, és közben.

A háttérben húzódik mindig egy hibás neveléssel járó gyermekkor, valamint egy szeretethiány. Aki szeretethiányos, az pedig keresi azt, aki őt szeretni tudja. Éhezi a szeretetet, de adni, viszonzni képtelen. Viszont bármire képes érte, hogy kapjon. Szinte leszívja a társ energiáit anélkül, hogy adni tudjon.

Egyetlen módszer létezik arra, hogy a helyzetet változtatni lehessen: akivel probléma van, annak változni kell. Meg kell találni a mélyben rejlő problémákat, a gyerekkorban húzódó sebeket, le kell tudni válni a szülőről, mert a problémás fél még 30 évesen is lehet szülőfüggő. És minden hibát tudatosan kell felül írni, vagyis kijavítani.

Ehhez kell egy önmagában, a saját értékrendjében bízó társ, aki szeret annyira, hogy segíteni tud. És kell egy olyan „beteg”, aki elfogadja, hogy beteg és hajlandó elindulni a változás felé. És még így is a siker évek kérdése.

Miben rejlik a siker titka? Egyrészt a hitben, hogy meg lehet gyógyulni, az emberi kapcsolatokat rendbe lehet hozni, másrészt pedig a kitartásban. Mert rengeteg kudarc van addig, míg a változni akaró fél ténylegesen változni is tud.

Mi van akkor, ha úgy döntenek, hogy szétválnak? Az, aki a problémás volt, a hibáival megteremti magának évekkal később is ugyanazt a poklot, csak egy másik kapcsolatban. Így leélheti az egész életét, megbete-

gítheti a saját gyermekeit is létrehozva egy körforgást, és igazolva a második parancsokat szavait: „megbüntetem az atyák vétkeit a fiakban”.

Van egy eset, amire nem tértem ki: mi van, amikor két szeretethiányos ember találkozik, és játszmázik egymással valós érzések nélkül? Látszatházasság! Van egy rossz hír: nem tudnak egymásnak segíteni. Csupán a magyar közmondást teljesítik be: „vak vezet világtalant”.

Gyógyulásról és gyógyításról beszéltem, de nem szokványos értelemben. Azt vizsgáltam meg, ami szerintem a legfontosabb: a lelkünk egészségét, elváltozásait, amelyet mindig a másokkal való kapcsolatban, másokhoz való viszonyulásban mérhetőek le.

BETEGSÉGEK LELKI HÁTTERE

Van, aki azt mondja, hogy a testi betegségekre orvosság kell, a lelkiekre pedig hit, imádság és pszichológus. Ezzel szemben sokan vannak ma, akik azt vallják, hogy a testi betegségnek is lelki okai vannak. Én másképp fogalmaznék: minden meg nem gyógyított lelki betegség egy idő után megjelenik testi tünetekben. Minél tovább áll fent a lelki probléma, a testi tünetek annál súlyosabbak lehetnek.

Azért nagyon fontos ezt tudni, mert ennek tudatában lehet csak változtatni bármin. Beszéljünk most a gyerekekről. Panaszkodnak a szülők, hogy mennyi beteg gyermek van ma: allergiás, bulémiás, anorexiás, borderline, túlérzékeny, hiperaktív, stb.

Vajon honnan erednek ezek a betegségek vagy problémák? Vajon kit kell pszichológushoz vinni, a gyermeket vagy a szülőt? Netalán mindkettőt?

Minden lelki eredetű betegség oka ott van, hogy valahol felborult az egyensúly. A majomszeretettel körülvett, minden földi jóval elhalmozott, vagy éppen túlzott szigorral nevelt gyerekek mind valamilyen testi tünetet fognak felcseperedve produkálni, ha a szeretet, aggodás, szigor, ugyanakkor tisztelet egyensúlyát nem tudjuk megtartani. A súlyproblémák mögött énkép zavar van, a szülői nem elfogadás, minden gyermeki szorongás egyik oka éppen az, hogy nem tudják sem elfogadni, sem tisztelni a gyermeket, vagy pedig mindent megengedve neki korlátok nélkül nő fel, és soha nem tudja magát kiismerni a világ korlátai között.

És sajnos van egy nagyon rossz tulajdonsága a pszichés betegségeknek: nagy az esélye, hogy megbetegítjük vele a gyermeket, vagy ha nem is azzal, de valamilyen pszichés problémával küzdeni fog egész életében, vagy míg nem kap egy gyógyítót.

Mindennek rendelt ideje van

A transzilvanizmus szellemi örökségem része – vallja Hermán M. János, nyugalmazott lelkész, egyháztörténész, aki bízik nagyapja álmában: a magyarság felvirágzik.

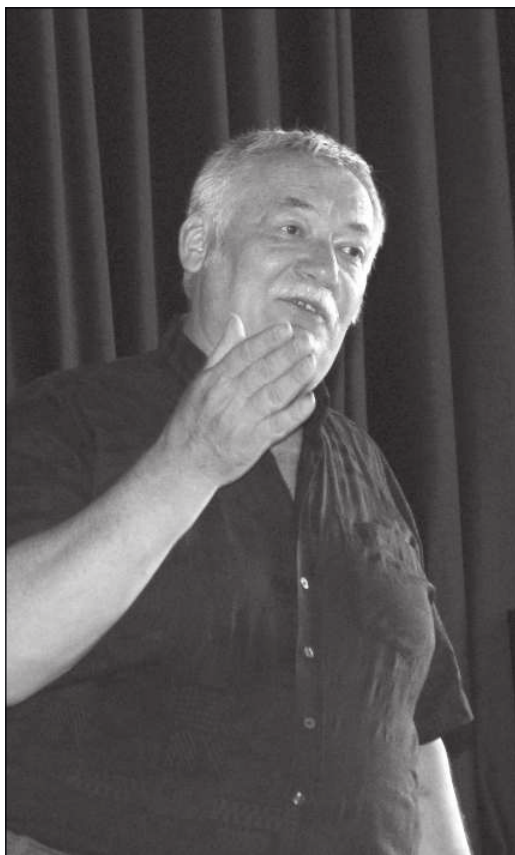
– Hosszú évekig meghatározó személyisége voltál a partiumi egyházi életnek. 2014-ben még szerveztél egy nagyszabású Kálvin-konferenciát, de azóta alig hallani rólad. Hogyan emlékszel az elmúlt évekre, no nem magányodban, hiszen tudom, hogy népes család vesz körül Hollandiában, Zwolle-ben.

– Mindennek rendelt ideje van, most éppen annak, hogy levezzünk, pihenjünk, előadást írjunk, légatusi szolgálatokat végezzünk a meglévő nyugati magyar gyülekezetek szószékein. Jólesik emlékezni értékelésed kapcsán a 1999–2013 közötti időszakra, amikor a KREK kebelében annyit dolgozhatunk, amennyit csak bírtunk. Többek között te is tanúja voltál a sikereinknek vagy a kudarcainknak, hiszen munkatársak voltunk. Tőkés László püspök úr meghívását követően szívesen mentem haza. Eleinte ingáztam, Forró Lászlóék fogadtak be, rövid idő alatt belerázódtam az új helyzetbe. „Kiadói szolgálatom” egyik legszebb eredménye a Váradi Biblia hasonmás kiadása volt, erre ma is büszke lehet az Egyházkerület. Ötven körüli az általunk, „az én időmben” szervezett konferenciák és szimpóziumok száma, közöttük a 2014 novemberében tartott nemzetközi Kálvin konferencia is. Legközelebb dr. Benda Kálmánról, Nagyvárad jeles szülöttjéről, a Károli Gáspár Egyetem első rektoráról szeretnénk megemlékezni egy szimpózium keretében, és megörökíteni a nevét az egyetem pantheonjában.

„Zwollei magányomat” hadd tegyük idézőjelbe, mert hála Istennek ma már lehet telefonálni, látogatóba jönni és menni, könyveket kérni és küldeni. Nyugalomba vonulásom óta háromszor még opponensként is közreműködhettem a Felvidéken, három fiatal testvérünk doktorálása alkalmával. Mindezek ellenére: nagyon és igazán hiányzik nékem Várád. Dolgozni viszont itt is bőséggel lehet. Amikor sor kerül reá, mindig megfordítjuk a kocsni rúdját: unokáink és gyermekeink élnek Temesváron és Kolozsváron. Két drága testvérem hív szüntelenül haza, a nagysármási temetőben és a templomkertben pedig elhunyt szereteteinknek a sírhalmi várnak.

– A betegség megpróbálja az embert. Hogyan viseled a vizsgálatról vizsgálatig, kezeléstől kezelésig tartó életszakaszokat?

– Rendelt ideje van a gyógyulásnak, másoknál is figyeljük a helyreállítás folyamatát, meg érzem, hogy a családom és a barátaim együttérzése páratlanul segít a gondok hordozásában. Hetvenedik életévemben járok, korábban olyan válságokat éltem át, ami-

kor nemigen vélhettem, hogy ennyit élek. Hannieka mindig elkísér a küszöbögig, és majdnem mindent végig tudunk beszélni. Egyik botomat nemrégiben elhagytam a családi találkozóon, a másikat ezen a héten ajándékoztam el, ezeket mindenki a gyógyulás jeleinek tekinti. Különben elesetten is emlékeztetem magam a tanításra, hogy illik hozzánk az, hogy minden állapotban háládatos életet éljünk. Testamentumot még nem írtam, de azt már kőbe vésetten hagynám meg a családomnak és a barátaimnak, hogy a szülőföldön való megmaradás egy igazi tét. A diplomaink tornyai pedig felkiáltójelek!

– Nyugdíjas emberként múlt-jelen-jövő hármásából mi foglalkoztat leginkább? Tervezel vagy emlékezel?

– Szeretet-adósságaim listáján mostanában igyekszem megejteni azokat a látogatókat, amelyek régóta esedékesek. Számos témához gyűjtöttem anyagot, többször kérnek előadások tartására. Ahova nem mehetek el, oda elküldöm az anyagot. Írni szeretnék drága szüleimről, ha megérjük, egy év múlva lenne az Édesapám századik születésnapja. Aztán a szekuritátés emlékeimet is előveszem a közeljövőben. Eddig hiába vártam, hogy bármilyen kiegészítő vagy felvilágosító dokumentummal segítsenek. Soha senki nem jelentkezett egy dokumentummal, senki nem kért elnézést, senki sem hívott fel, senki sem írt egy levelet. Nehezen hiszem, hogy azok, akik az én világomból és korosztályomból kikérték az irattartóikat, ne találkoztak volna valamilyen formában a nevemmel, rólam

vagy rólunk írt jelentésekkel. Egyedi tanúságtételét mindenki meg kell tegye, a hazugság visszalopakodó kódének az oszlatásában csak közös fellépéssel lehetünk sikeresek.

– Egyik kollégám a könyves embernek nevezett egy írásában. Melyik volt a legutóbbi kötet, amelynek megjelenésében bábáskodtál?

– Wagner Erik tanácsos testvérünk szerkesztői asztalán várakozik egy kötetem. A könyv munkacíme: *Erőtlenység által (2Kor 12,9a) – dokumentumok és dolgozatok a XX. századi magyar reformátusok egyházi életéből*. Elég gyakran publikálok a kolozsvári Református Szemle és a komáromi Teológiai Fórum hasábjain. Mire ez az interjú megjelenik, valószínűleg kézbe vehető a Hollandiában tanult Horváth Lászlóról (Kolozsvár: 1901. máj. 15 – 1961. nov. 23) szóló írásom.

– Jelenleg a legerőteljesebben mi köt most Erdélyhez?

– Magamban hordozom Erdély népeinek a szeretetét és még halálom után is Erdélyt képviselem: úgy egyháziilag, a hit hullámhosszán, akár csak a nemzetem reám eső szolgálatában. A transzilvanizmus a szellemi örökségem része. Egyik nagyapám, aki táltos volt, egyszer azt álmodta, hogy a magyarság mostanában felvirágzik. Ezt drága Édesanyánktól hallottuk, talán le is írta valamelyik levelében. Szüleim sírja fölött nemrég azért is hálát mondtunk, hogy életük végén bár annyi elégtételük lehetett, hogy a szemük láttára dőlt össze a csauseszkánus rendszer ketrece. Különben félelmetes a meg-megújuló viszsza rendeződés, a folyamatos elrománosítási törekvés, az országos kategóriájú politikai bukfenkezés. Fáj, hogy a Romániából elvándorolt négy millió lélek között nagyjából fél millió magyarról beszélnek, és töprengnek azon, hogy köztük úgy kétszáz ezer reformátusról lenne szó? Mi lesz velük, ki gondozza őket? Adja Isten, hogy a java hazatérjen, az itt maradók pedig ne kallódjanak el.

Amikor időt szakíthatok, derék és gerinces tartású emberek írásait szeretem olvasni. Vigasztaló és bátorító, hogy keresztyén és nemzeti gondolkozású emberek hallathatják hangjukat. Jövőt formáló törvényhozással és összefogással szerintem a történelmi Magyarország egész területén, a demográfiai veszteség ellenére is, a megújulás jelei kezdenek mutatkozni. Az igehirdetés és az iskolák fenntartása létfontosságú! A Refo-500 rendezvényei részben erre a szükségre is ráirányították a figyelmet, Hollandiának is jót tett az evangéliumi töltetű országos emlékezés.

Újra kell értékelnünk feladatainkat

A gyülekezetek lelki építkezését hangsúlyozza Tóth Zsigmond presbiterszövetségi jegyző, világi és egyházi sajtótudósító, akit tisztségek nélkül is megtalál a szolgálat.

– Milyen feladatok foglalkoztatják mostanság?

– Számítalan feladatot és munkát vállalok, sőt többet is, mint amit az erőm és egészségem megenged. Ezek a munkák és feladatok többrétűek, hiszen az egyházi szolgálatok mellett éppúgy kiveszem a részem a világiakban is. Egyházi feladatok és munkák bőven akadnak, mind az egyházköztségben, mind akár egyházmegyei vagy egyházkerületi szinten, hiszen egy presbiter órállóként kell vigyázzon, felügyeljen az egyház tisztaságára, ugyanakkor ebben a megváltozott világban újra kell értékelnünk feladatainkat, most amikor az iszlám megrohanta Európát, veszélyt hozva a keresztény világra.

Másik fontos dolog, hogy az órállói tisztre kiválasztottak követhetők, követendőek legyenek. A gyülekezetek bölcsességét mutatja, ha olyan személyeket bíznak meg feladatokkal, akikről tudják, hogy alkalmasak arra, hitben erősek, és példát mutatnak életükkel.

Az egyházközseinkben nagyon sok a teendő, egyre kevesebben járnak templominkba, és ennek az okai egyelőre nincsenek tisztázva, legalábbis én így látom, de abban biztos vagyok, hogy mi, presbiterek nem teszünk meg mindent ennek a folyamatnak a visszafordítására, és ez alatt elsősorban a gyülekezet lelki építésre gondolok.

Egy erős szemléletváltásra van szükség egyházunkban, amelyben a lelkipásztor, a presbiter és a gyülekezeti tagok közös együttműködésére van szükség, tehát munka az van bőven, csak azt gyakorlatba kell ültetni, mert mindez nagyon szépen hangzik, csak nincs fogantatja, ha nem foglalkozunk komolyan vele.

A Bihari Református Egyházmegye Presbiterszövetsége jegyzőjeként is van feladatom bőven, de sajnos itt sem tudok mindig eleget tenni az elvárásoknak, egészségi okok miatt. A közelmúltban elég sok felkérésnek tettem eleget, de sajnos nem mindegyiknek, hogy vegyek részt kistérségi presbiterképzésen, találkozókon. A Hegyköz kistérségi presbiterképzéseit, találkozókat megszervezését vállaltam, ugyanakkor több előadást is tartottam az 500 éves reformációról, a Heidelbergi kátéről és a Második helvét hitvallásról, a presbiter feladatairól. A világi életben is számos kulturális és hagyományőrző rendezvényeken veszek részt, mint a térség önkéntes tudósítója.

– Mi az, ami a legközelebb áll a szívéhez a fentiek közül?

– Nagyon fontosnak tartok minden feladatot vagy munkát, amelyre felkérnek, ha választanom kellene, akkor a hegyközcsatári gyülekezet az, amely legközelebb áll a szívem-

hez, de ez nem zárja ki a többi. Elsősorban a gyülekezet építése az, amelyre nagyobb hangsúlyt kell fordítanunk, ha az alapok kőkeményen állnak, akkor arra biztosan lehet építeni. Amint már említettem, a lelki építést tartom a legfontosabbnak. Amit még tapasztalok, a bibliai ismeretek hiányossága, és ez sajnos presbitereink közt is tapasztalható.

A presbiteri bibliaórákon való részvételt tartom első lépésként a legfontosabbnak, hiszen a presbiter az a példakép a gyülekezet számára, akire felnéznek, és követik példáját, hiszen feladatunkat az határozza meg, aki elhívott bennünket. Ezt az elhívást kegyelméből elfogadhattuk. Nem tisztségre, hanem feladatra vagyunk elhívva. Nem szabad elfelejtenünk a Heidelbergi káté 55. kérdés-feleletét, hangsúlyozva a presbiterek, gondnokok felelősségét: „Mit értesz a szentek egységén? Először, hogy minden egyes hívő, mint tag, az Úr Jézus Krisztusnak, minden ő javainak és ajándékainak osztályrészese, továbbá, hogy ki-ki kötelességének ismerje, hogy Istentől nyert ajándékait készséggel és örömmel a többi tag javára és üdvösségére fordítsa.”

– Nem vállalt újabb tisztséget a kerületi presbiterszövetségben, de felajánlotta, hogy továbbra is megtalálják azok, akiknek szüksége van önre.

– Hat esztendeig voltam az egyházkerületi presbiterszövetség ügyvezető elnöke és sajtóreferense. Ügyvezető elnökként kevés feladattal láttak el, talán ezért is szüntették meg közgyűlési határozattal ezt a tisztséget. Ez volt számomra az első meglepetés, mert csak a közgyűlésen szembesültem a helyzettel, de annak ellenére felelősségteljesen vállaltam minden rám kiosztott feladatot.

Mint sajtóreferens, a közgyűlési határozatot betartva elkezdtem megszerkeszteni az Egyházkerület Presbiteri Szövetségének gyü-

lekezeti lapját, *Órállók* néven, amely nem úgy indult, mint a *Harangszó* vetélytársa, hanem annak kiegészítője, hiszen értelemszerűen a felajánlott egy oldal kevésnek bizonyult az egyházkerületi presbiteri munka bemutatására. Mint minden kezdet, ez is nehéz volt, és nagy kihívás, mivel nem vagyok újságszerkesztő, de ebben segítségemre volt az akkori elnök, László Kálmán. Negyedévenként jelent meg és a 2016. márciusi közgyűlésig nyolcoldalas számokban mutattuk be az egyházkerület kilenc egyházmegyéjében zajló presbiteri eseményeket. A 2016. évi közgyűlésen tisztújítások voltak, új vezetőség, új elképzelések, és tudjuk: „új seprű jól seper”. Jött a meglepetés, nem kellettem tovább sajtóreferensként, de maradtam a szerkesztőbizottságban. Elméletileg. Természetesen felajánlottam a segítséget, amennyiben erőm és egészségem megengedi, segítek, ahol tudok és amennyit bírok.

A 2016-os egyházmegyei és egyházkerületi választások, tisztújítások során számos jelölést kaptam, amelyet ezúton köszönök meg mindenkinek, de sajnos abban az időszakban olyan egészségi állapotban voltam, hogy egyszerűen nem mertem vállalni semmilyen tisztséget, mert nekem az a véleményem, ha nem tudod ellátni kellőképpen a rád bízott feladatot, akkor ne vállald el. Akkor is és most is felajánlottam, felajánlom, hogy segítek, ahol csak lehet és szükség van a munkámra, hiszen nem feltétlenül köthető egy feladat elvégzése bármilyen tisztséghez. Az egyházmegyei elnökség az eddigi munkám elismeréseként felterjesztett az egyházkerületi presbiteri szövetség közgyűléséhez a Presbiteri Szolgálatért Díjra, amelyre büszke vagyok, hiszen évente egyházmegyéinként három arra alkalmas presbitert tüntetnek ki.

– Hogyan látja a jelen presbitertársadalmát? Van-e generációváltás, sikeresen megközelíthetők-e az új órállók?

– A nagyvárosi egyházközsegek könnyebb helyzetben vannak, tisztújítások alkalmával nem szembesülnek azzal a szomorú ténnyel, hogy nincs presbiter-jelölt, míg a kisebb, falusi gyülekezetekben úgy kell „lasszóval” fogni a presbiteri jelöltet. Kérdezem, akkor hol van az elhívás? Az isteni elhívás? Biztos, hogy az illető jó presbiter lesz? „Senki sem szeresheti meg azonban önmagának ezt a tisztséget, csak az, akit az Isten hív el.” (Zsid 5,4) Jelenleg is vannak és a jövőben is lesznek gyülekezeteinkben fiatal presbiterek, de meglátásom szerint a generációváltásra még várni kell, nem feltétlenül mindenütt, de úgy általában igen. Sok a munka, kevés a munkás, nagyobb odafigyelés szükséges a fiatalokkal, hogy megértsék, lelkükben érezzék a krisztusi útra való rátérést.

Utolsó születésnap kérés (Napló részlet)

December 12-én, évzáró lelkészi gyűlésünkön soron következő igehirdetőként a Lk 1,78-79 alapján szolgáltam Isten irgalmas meglátogatásáról. Mivel az utóbbi időben különös erővel érintett meg Isten irgalmaságának gondolata, ezt kívántam megosztani lelkészcollegáimmal is.

Az igehirdetés alatt 4-5 lelkész arckifejezése megmaradt bennem. Legmélyebben szántott emlékembe a szószékkel szembeni, bal oldali padsorból Veres-Kovács Attila arca. Megfáradtnak, talán kissé szomorúnak is (?), de különösen elmélyültnek láttam. Nagyon figyelt. Ám ez nem egy megszokott bölcs, értelmező, intellektuális kutakodás volt. Valami sokkal több.

Gyűlés után Attila bátyám odajön, türelmesen várt, én kérdő tekintettel ránézek, hogy vajon velem akar-e beszélni? Rendkívüli komolysággal, szinte felszólítón vagy inkább nyomatékosan kérőn (hirtelen nem tudtam mit akar), mégis alázattal a hangjában ezt mondja: „Angéla! Kérem szépen, vasárnap 10-től jöjjön el Olasziba, és mondja el ezt a prédikációt. Nagyon megható volt!” Semmi hízegés, egyetlen fölösleges szó sem. Szent és komoly kérés.

Annyira meglepett a mosoly nélküli, rezdületlen, őszinte arca, hogy a magyarázatot mellőző fiatalabb engedelmességével válaszoltam: „Rendben, elmegyek”. Időm sem volt végiggondolni, hányszor kértem tőle segédlelkészt helyettesítésre, s ő azonnal átszervezte a szolgálataikat, hogy segíthessen, s hogy most végre viszonyozhatom szolgatársi jóindulatát, eleget tehetek egy kérésének.

Este tudomásomra jut, hogy éppen gyűlésünk napján volt a születésnapja. Az esti háromnegyed tíz óra már rég túllépte az illem határait, de voltunk olyan szolgatársi kapcsolatban, hogy szükség esetén ő is felhívott ennél későbbi időpontban is. Felköszöntöttem hát sms-ben, s jött is a válasza: „Kedvességük nagyon jól esik. Köszönöm szépen. Hasonló áldásokat az Égiektől! Mi ketten”.

Két napig emésztgetem ezt a meghívást. Életemben kétszer álltam olasz szószékén – először Olasz és Csillagváros közös pünkösdi légátusaként, másodszer a lelkészórus karvezetőjeként, a zenei szolgálatot megelőzően.

Csütörtök délelőtt felhívom, mégis csak rákérdezek, hogy ez a vasárnapi szolgálat áll-e, mert annyira rendhagyó volt mind a meghívás, mind a viselkedése. Mert mi lelkészek már nem tudunk gyanútlanul tisztán gondolkodni, mert a kötelező protokoll, az érdekek, az egyházi hierarchia, a felelősségtudat vagy a megszokottság, a naivitás vagy a sokszorosan megtapasztalt kihasználtságunk és sorolhatnám még mi minden öli ki az őszinte szeretet s az irgalmasság érzését belőlünk. „Angéla, hát hogyan! De hát megbeszél-

tük! Szilárddal együtt jönnek és istentisztelet után velünk ebédelnek, jó? Szeretet-vasárnap lesz a gyülekezetünkben, amikor asztalt terítünk, és együtt ebédelünk a magányosokkal, nagycsaládosokkal?” – hallom most is öblös hangjának minden apró árnyalatát, beszédének dallamát.

VERES-KOVÁCS ATTILA
(1953–2017)

Advent 3. vasárnapja, fél 10-kor érkezünk a Nagyvárad-olaszi lelkészi hivatalba. Rögtön megcsodálom az új, ízléses szőnyegget, amit előző héten vásároltak. Kávéval kínál, ő maga teszi bele a cukrot, minden a tőle megszokott legnagyobb precizitással a helyén legyen, s a vendég teljesen megtisztelve érezze magát, azáltal, hogy ő maga szolgálja ki.

Mintha még mindig várna valakit. Mintha valaki még nem érkezett volna meg. Olyan izgatott örömalapotban volt, ami természetét ismerve feltűnt. A gondnokokkal imádkoztunk és indultunk át a templomba.

A templomajtóhoz érve megáll, térde kicsit megroggyan, mint aki jelenést lát és azzal a jól ismert kéztartással, kitörni kívánczó, de visszafojtott ujjongó örömmel ezt mondja: „Angéla! Nézzé! Tele van a templom! Ez egy ünnepi gyülekezet! Tele a templom! Annyira boldog vagyok!” Mintha csak őket várta volna. A híveket, még egyet, újabbat, az utolsó is. Az Ő szeretett gyülekezetét. S az ünnepi gyülekezetben épp az Ünnepelet, az adventben érkező Urat.

„Irgalmazz Úristen, immáron énnékem” – énekeltük a derekast. Amikor a lelkészgyűlésen bediktáltam ugyanezt az éneket véletlenül összetalálkozott a tekintetünk:

„jaj, de gyönyörű ének!” – olvastam a szájáról. Prédikáció alatt ismét úgy ült, mint a gyűlésen: „*mint akit kettéhasított az Ige*”. Elmélyülten – hol maga elé, hol felfelé nézve. „Szállj, szállj magasra szíveink reménye” – énekeltük ráfelelőnek, mint minden templomban adventkor.

Aztán együtt ebédtünk. Előtte, az ebédelőben meghallgattuk a gyülekezet hittanos gyermekeinek előrehozott karácsonyi szolgálatát. Örült, izgatott volt, boldog volt, mint egy nagy gyermek, aki egyszerre szervező- és meghívottként volt jelen. Az ünnepi asztalnál a gondnok András, Attila bátyám, Valika néni, férjem, Szilárd, az új kántor és én. Ebéd közben beszélgettünk. Az asztali záró imádságában hálát adott Istennek, aki irgalmasan meghív minket az Ő mennyei asztalához.

Délután csörög a telefonom: „Angéla, képzelje majdnem 350-en voltunk ma délelőtt templomban! Annyira boldog vagyok! Csak ennyit akartam még megosztani magával. Pusziloom!” – énekelte boldogan.

Két nap múlva, kedd délután csörög a telefonom – egy barátnőm: „Hallottad?...” ... Felfoghatatlan. Döbbenetes. De hiszen vasárnap együtt szolgáltunk! De most egy hete gyűlés után megkért, hogy... de... Érthetetlen – minden érthetetlen. Csend... könnyek... és kibeszélhetetlen fájdalom.

Futótűzként perzselte fel a váradiak, a lelkészek, az ismerősök szívét a sokkoló hír. „Ha én lennék az Úristen és választanom kellene valakit, akivel a karácsonyt együtt töltsem, én is őt választottam volna!” – mondta a barátnőm. Csodálatos gondolat! Micsoda vigasztalás! Karácsonyi örömezenet a gyászban!

2017. december 12-én, kedden egy kéréssel fordult hozzám, melynek december 17-én, advent 3. vasárnapján örömmel eleget tettem. December 19-én, egy hét múlva, kedden, szinte kettéhasított a felismerés, hogy az utolsó vasárnapján utolsó születésnap kérését teljesítettem.

És mi nem tudtuk, hogy mi következik.

Csak Ő tudta. Csak az Ige tudta, aki utolsó földi találkozásunkban Önmagát adta ajándéknak. „A mi Istenünk nagy irgalmasságáért, amellyel meglátogatott minket a nap-támadat a magasságból, hogy megjelenjék azoknak, akik a sötétségben és a halál árnyékában ülnek, hogy igazgassa lábainkat a békességnek útjára!” (Lk 1,78-79)

Az örökkévalóságig „elég nekünk a kegyelem, hogy láttuk egymás fényes arcukat, hogy láttuk egymást Vele – a Hegyen!” (Reményik)

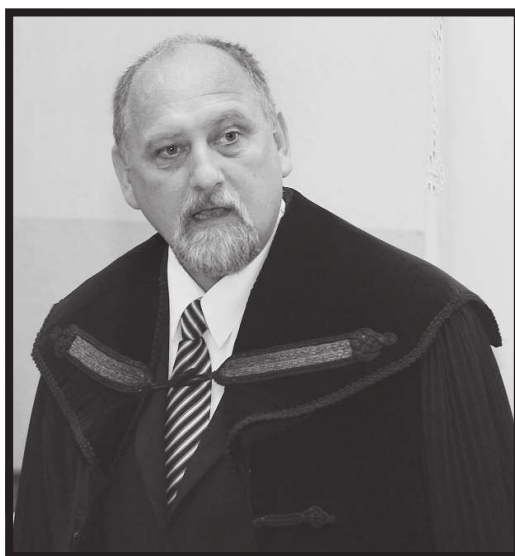
KÁLLAY LÁSZLÓ (1963–2018)

Keresztyén társaink elvesztésekor gyakran idézzük Jézus példázatából az elismerő dicséretet: „Jól van jó és hű szolgám, a kevesen hű voltál, sokra bízlak ezután: menj be a te uradnak örömébe.” (Mt 25,23)

Ezzel együtt, Kállay László lelkipásztor életére egy másik evangéliumi mondás is illik: „Ki tehát a hű és bölcs sáfár, akit az Úr szolgálói fölé rendel, hogy idejében kiadja élelmüket? Boldog az a szolga, akit, mikor megérkezik az úr, ilyen munkában talál.” Akinek sokat adtak, attól sokat kívánnak, és akire sokat bíztak, attól többet kérnek számon.” (Lk 12,42-47).

Kállay László sokat kapott: talentumokból, mennyei kincsekből, és a sáfárságban sokra bízott. Ezt az első találkozáskor megérezte a Miami-i gyülekezet, amikor bemutatkozó szolgálatra megjelent 2016 tavaszán. A lelkészkereső bizottság egyhangúlag órá szavazott, mert bizonyos volt mindenki: ilyen lelkipásztorra van szükségünk, Isten küldte őt hozzánk! Nehéz volt kivárni a három hónapot, mikor végre szolgálatba állt Miami-ban, 2016 júniusában.

Valóban, minden talentumát maximálisan használta. Lendületesen kezdett a gyülekezet belső és külső építéséhez. Lelkesen teljesítette küldetését a templomi szolgálatokban és az összetett, missziói, társadalmi és kulturális ügyekben. Krisztus evangéliumát

képviselte. Isten Igéjét erőteljesen és ékesszólással hirdette. Az élet beszédét biblikusán, de az életből vett példákkal elmélyítve – személyes tapasztalatok, sztorik mesélésével jól illusztrálta. Hitét és bölcsességét bibliaórákon gazdagon kamatoztatta. Kérdésekre bölcs válaszokat adott. Érthetővé tette a Biblia üzenetét. Gitárral kísért, új énekeket tanított. Evangéliumi lelkülettel vezette a rábízott gyülekezetet. A vasárnapi iskolások között, és családi istentiszteleteken a gyermekekkel és szüleikkel is megtalálta a hangot. Ennek ellenére, néhány hónapig ellenséges támadások tüzebe került. Vállalta ezt a kockázatot is, bölcsen továbblépett a kihívások ellenére. Egy új gyülekezet fundálását kezdte el Lake Worth (Palm Beach) magyar közösségében. Angol nyelven is szabadon prédikált – gyak-

ran összefoglalta a magyarul elhangzott prédikációját.

A kívülállóként iránti missziót vállalta: rendszeresen felkereste a távolabb összegyűlt magyar közösségeket, még a csipet-csapat óvodások közé is vitte a gitárját és éneket tanított nekik. Menedzseri rátermettségét a közösségi munkákban, az egyházi épületek és az apartmanok ügyeinek intézésében, egy rövid ideig még a hatalmas kert rendezésében is megbizonyította. Fegyelmezett, mégis barátságos volt a munka-kapcsolata, megbízhatóság, rend, pontosság és átláthatóság jellemezte az egyház tisztviselőivel és a Kossuth klub vezetésével való együttműködését. Valóban hamar felnőtt az új, ismeretlen feladatok eredményes megoldásához. Hivatalos órákon túl is állandóan szólt a telefon, mindenki ügyét-baját szívesen felvette és tőle telhetően segítséget, pásztori tanácsokat adott – lelkigondozói hozzáértéssel.

Családja iránt meleg szeretettel viszonyult. Feleségét – kilenc évi házassága alatt –, két lányát és négy unokáját rajongva szerette. Hű volt édesapja lelki örökséghez. Özvegy édesanyja és két lelkész-testvére dr. Kállay Dezső és Kállay Csaba sorsát a szívén viselte.

Volt szolgálati helyeihez, a partiumi (fugyivásárhelyi) és magyarországi (nagyrozvágyi-kisrozvágyi, nyíri-fűzérkolmósi-hollóházi) és az amerikai magyar (Phoenix-i) gyülekezetek tagjaihoz is hűséges szeretet fűzte. Emléke legyen áldott!

LUKÁCSI ÉVA

KÁNYA ENDRE (1972–2018)

Főhajtás Kánya Endre református lelkipásztor, a Partiumi Keresztény Egyetem egykori oktatójának áldott emléke előtt

„Ha valaki nekem szolgál, engem kövessen; és ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is; és ha valaki nekem szolgál, azt megbecsüli az Atya.” (Jn 12,26)

Január 13-án, életének 46. esztendejében, egy rövid, de könyörtelen betegség következtében visszatért teremtő Urához Kánya Endre, az Örvéni Református Egyházközség lelkipásztora.

Őszinte tisztelettel és megbecsüléssel hajtunk fejet Kánya Endre református lelkipásztor, a Partiumi Keresztény Egyetem egykori főállású oktatójának áldott emléke előtt, aki életének 46. esztendejében, rövid betegség után tért vissza teremtő Urához.

Élete szolgáló élet volt. Kolozsvári teológiai tanulmányait követően Nagyváradra

került, ahol a Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspöki titkáráként szolgált. Ezt követően az Örvéni Református Egyházközség lelkipásztora lett, ahol kerek hűz esztendőn keresztül tevékenykedett, és pásztorolta hűséggel a rábízottakat, teremtő és elhívó Ura segítségével és áldásával.

A teológiai tudományok elkötelezett művelőjeként tizenhat éven keresztül tanított előbb a Sulyok István Református Főiskolán, majd a Partiumi Keresztény Egyetemen. Egykori kollegái és diákjai szeretettel és tisztelettel emlékeznek segítő jóindulatára, szelíd és derűs tekintetére. Oktatási intézményeink alapembere volt, hűséges és lelkiismeretes tanártárs.

A Partiumi Keresztény Egyetem egész közössége nevében ezúton fejezzük ki Istennek az intézményünket is szolgáló életéért őszinte hálánkat, a gyászoló családnak pedig mély együttérzésünket. A szenvedést és halált legyőző Krisztusunk szeretetében és ígéretében bízunk, Aki így erősít minket: „Én vagyok a feltámadás és az élet: aki hisz én bennem, ha meghal is, él.” (Jn 11,25)

Munkája és emléke legyen áldott!

DR. PÁLFI JÓZSEF rektor

A gyógyulás megengedhetetlen luxus?

„Mindegy mi jön, csak egészség legyen!” – szoktuk mondogatni, ráadásul egyre többet is teszünk érte. Statisztikai adatok szerint 2001-ben a világ lakossága 390 milliárd dollárt költött egészségügyi készítményekre. Ez a szám 2016-ban már 1100 milliárdra rúgott. Röpké tizenöt év alatt a gyógyszer-fogyasztás csaknem megháromszorozódott!

A számok nem hazudnak. Nem véletlen az sem, hogy ma már az egészségügy iparágga fejlődött. A kőolaj-kitermelés és az autógyártás után az egyik legjövedelmezőbb ágazattá vált. Előrejelzések szerint 2020-ra a világon értékesített gyógyszerek ára meghaladja majd az 1500 milliárd dollárt, ráadásul ezeknek a 20%-a a feltörekvő országokban (E7: Brazília, Kína, India, Mexikó, Oroszország és Törökország) talál majd gazdára.

Lassan szó szerint is igazzá válik, hogy semmi sem drágább az egészségnél. A piaci kutatásoknak köszönhetően – vélik a szakértők – ráadásul teljesen megváltozik a gyógyszergyártó cégek mentalitása is.

A nagykereskedelem helyét lassan átveszi a személyre szóló vásárlói megkeresés. Már

ma is létezik gyógyszer-kézbesítő futárszolgálat, interneten is lehet orvosságot rendelni, és már csak idő kérdése a biológiai azonosítás a visszaélések megelőzése érdekében. Egyre nagyobb a nemzetközi szabályozói és engedélyezési együttműködés, és a mennyiség helyét kezdi átvenni a hozzáadott érték filozófiája. Ma már ugyanis nem az a gyógyszergyártó cég keres a legtöbbet, amelyik a legtöbb pirulát adja el! A gyógyszer mellé vásárolható szolgáltatás sokkal értékesebb, mint maga a készítmény. A valós idejű páciens-figyelés már több országban igényelhető: mobiltelefonos alkalmazás figyeli a kliens vérnyomását, pulzusát és baj esetén azonnal riasztja a mentőszolgálatot.

Már nemcsak a gyógyszergyártás, hanem egyáltalán az egészség vált iparágga. Az orvosi etika kezd kiveszni az orvoslásból. Hippokratész (Kr. e. 460-377 körül) volt az, aki megteremtette az orvosi etika alapjait. Az orvostudomány akkori tudnivalói mellett rendszerbe foglalta és leírta az erkölcsi szabályokat is. A nevével fémjelzett esküt mondják el ma is az orvostanhallgatók mielőtt a gyógyítás mezejére lépnek.

Hogyan egyeztethető össze a hippokratészi önzetlen segítségnyújtás alapelve a mai gyógyászzal, ahol az orvosságok lassan fogyasztási cikké válnak, mint a kenyér és a tej? Esztétikai sebészet, kiegészítő gyógymódok, gyógyszergyárak, patika-hálózatok.

Az elit-ellátásban van még ennek helye – vélekedett egyszer egy nyugdíjazás előtti doktor. Mert ma van csak igazán ilyesmi! Elit-ellátás és tömeg-ellátás: az intézményes gyógyítás velejárója. Gazdasági érdek, ami ráadásul nem is annyira önző, hiszen ha mindenki a legjobb ellátást kapná, akkor néhány beteg után be is zárhatnának minden kórházat a következő hónap elsejéig, amikor újra lenne keret a vizsgálatok és az életmentő műtétek elvégzésére. Addig pedig a sorban állás! Az éremnek mindig két oldala van: az intézményes gyógyításnak is megvannak a maga vakfoltjai.

„Medicus curat, natura sanat” – az orvos kezel, a természet gyógyít! – mondja Gaius Petronius Arbiter, ókori római író. „Deus salvat! – Isten pedig megszabadít!” – ezt tegyük mi hozzá!

TOKÁR SÁNDOR

Köszönet

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

A Bihari Református Egyházmegye tisztelettel köszöni meg a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatását, amelyet A Bihari Református Egyházmegye lelkészeinek adminisztrációs továbbképzése című projekt megtartására nyújtott.

A 84 résztvevő lelképásztor, közigazgatási személyzet, az esperesi hivatal alkalmazottai illetve kerületi alkalmazottak számára szervezett továbbképzés egyházunk működésének hatékonyságához járul hozzá.

A 3 alkalommal, alkalmanként 2 előadással megtartott képzésen az Adatkezelő egyházi ügyviteli program került bemutatásra és alkalmazásának begyakorlására. A képzések alkalmat nyújtottak az egyházi intézményekre vonatkozó új könyvelési, pénzügyi, pályázat elszámolási valamint adóügyi szabályozások megismerésére, feldolgozására és példák segítségével való szemléltetésére.

Szükséges, hiánypótló alkalmak voltak ezek a képzések egyházunk közigazgatásának megújítására, hatékonyságának növelésére.

Tisztelettel,

DÉNES ISTVÁN LUKÁCS esperes

Köszönet

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

Az Élesdi Református Egyházközség tisztelettel és hálás szívvel köszöni meg a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt-nek az Élesdi Református Egyházközség Ifjúsági Zenekarának hangszervásárlásra benyújtott pályázatát.

Gyülekezeti életünk gazdagítását és egyházunk ifjúságának épülését szolgálják a pályázati úton megvásárolt hangszerek.

Tisztelettel,

DÉNES ISTVÁN LUKÁCS lelképásztor

Köszönet

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

A „Kajántó Mária” Gyermekek és Ifjúsági Otthon gyermekei és ifjai nevében köszönöm az adományokat, szponzorálásokat, támogatásokat, minden jószívű adakozónak: magánszemélyeknek, cégeknek, egyházközségeknek, nőszövetségeknek, iskoláknak, szervezeteknek, amellyel a 2016-os évben támogattak. Köszönjük a Budapesti Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.-nek a fűtőanyag vásárláshoz nyújtott résztámogatását. Isten áldjon meg minden jószívű adakozót!

DÉNES ÉVA intézményvezető

Hálaadó istentisztelet Vámfaluban

A reformáció jubileumi éve, ünnepi események szempontjából, hálaadó istentisztelet megtartásával ért véget a vámfalui egyházközség tagjai számára, a novemberi hónap utolsó vasárnapján.

Még szeptember végén kezdődött el a parókia teljes külső felújítása, renoválása. A munkálatok november végére értek véget. Készülődhattünk immáron a parókia felavatási ünnepélyre melyet lelkészbeiktatással kötött egybe a presbitérium. Megemlékezve a reformáció 500. éves évfordulójáról valamint emléket is állítva e nagy munkának, az ünnepély részévé vált egy emléktábla leendő leleplezése is, melyet a parókia falán helyeztünk el, a főbejárati ajtó mellett.

A hálaadó ünnepi istentiszteleten Csűry István püspök úr szolgált, kihangsúlyozva az ünnep igazi mivoltát és a helyes, méltó ünneplés értékét az ember életében. A szószéki igehirdetést követően, a köszöntések és hirdetések után, került sor Balla Gábor István, Vámfaluban szolgáló lelkész beiktatására Gellén Sándor Károly esperes úr által. Szívvel jövő, baráti szavak hangzottak el, az ige üzenetét tolmácsolva és felelevenítve az eddig megtett közös szolgálati út állomásait, melynek kezdete már hét évre nyúlik vissza, mikor mindketten még más gyülekezetben szolgáltak.

A beiktató beszéd végén került sor került a Biblia, a templom kulcsának illetve az egyházközség pecsétjének ünnepélyes átadására. Ezt követően a beiktatott lelképásztor szólt a gyülekezet közösségéhez hálát adva az Úrnak meg-

CSŰRY ISTVÁN PÜSPÖK, BOCSÓ ATTILA GONDNOK ÉS FROND IMRE FŐGONDNOK

tartó kegyelméért s megköszönve az Ő gondviselését, melyet családtagok, barátok, szolgatársak és egyháztagek segítségével és szeretettel is megmutatott az ő életében. A templomi ünnepély végén a meghívott lelképásztorok köszöntötték a beiktatott lelkészt illetve a gyülekezet tagjait is e kettős ünneplés alkalmából.

Elhagyva az imádság házát az istentisztelet a felújított parókia teraszán folytatódott. Balla Gábor ismertette még az eső ellenére is kitartó népes gyülekezet tagjaival a parókia felújításának menetét, illetve a parókia javításának múltbéli történetét. A parókia renoválás munkálatainak kivitelezői az egyházközség gondnokai illetve presbitériuma voltak, számos egyháztage segítségével.

Nemcsak a meglévőt renováltuk, hanem változtattunk is szépítve az épületet, megszüntetve feleslegessé vált részeket illetve újonnan

elkészítve a hátsó teraszrészt. A parókia renoválásának történeti ismertetése után került sor az emléktábla leleplezésére, Csűry István püspök úr illetve Bocsó Attila gondnok úr által. Az emléktáblán a következő felirat olvasható: „Vámfalui Református Egyházközség Lelkeszi Hivatala / Felújította a presbitérium az Úr 2017. esztendejében, a reformáció 500 éves évfordulója alkalmából”.

Az egész délutánt átívelő templomi ünnepély és emléktábla leleplezés a püspök úr áldásával ért véget, melyet szeretetvendégség és ünnepi vacsora követett. Illesse köszönet mindazokat, akik segítettek és munkálkodtak akár a felújításban, akár azon, hogy e napon minden rendben és ékesen menjen rendbe. Az Úr áldja és őrizze Vámfalu népét az új esztendőben is, egyedül Istené a dicsőség!

BALLA GÁBOR LELKÉSZ

Diakónia Biharszentjánoson

Hiszem, hogy az Úr Lelke vezette azt a lelkes, kis imaközösségi csapatot, akik nagy buzgalommal készültünk, hogy elinduljunk a „fény útján” meglátogatni testvéreinket, akik vágyakoznak Isten igéje után, de testi erejük meggátolja őket abban, hogy eljőjenek a templomba.

Egy advent vasárnap délután összegyűltünk, 12 testvér, hogy elinduljunk a „fény útján”. Négy csapatra oszlottunk, mindegyikben három ember, áldást kérve szolgálatunkra, útra keltünk.

Beteg testvéreink nagy szeretettel fogadtak bennünket, énekeltünk, felolvastuk az ígét: a Lukács evangéliumából a 2. rész 10-14. versét.

Könnyes szemmel imádkoztak és énekeltek velünk együtt. Jó volt látni az örömeiket. Kaptak egy igekártyát is egy bibliai idézettel, az Úr üzenetével. Végül szerény kis csomagot nyújtottunk át nekik, amiben kis édesség mellett egy kis lelki táplálék is volt, valamint

egy karácsonyi képeslap a következő idézettel: „Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek és a földön béke és az emberekhez jó akarat!” (Lk 2,14)

30 testvérünkhöz jutottunk el, és hiszem, hogy az Úr velünk volt minden háznál, ahol

jártunk és velünk is maradt, mikor visszaérkezve a gyülekezeti házban minden csapat nagy örömmel számolt be, hogy a meglátogatottak milyen boldog örömmel vették szolgálatunkat. Beszámolónk végeztével hálát adtunk Urunknak, hogy elindulhattunk a „fény útján” és vihettünk egy kis fénysugarat testvéreink életébe.

Isten gazdag áldása legyen a meglátogatott testvérekkel és azokkal, akik idejüket és erejüket nem kímélve vállalták a küldetést. Áldott szolgálat volt, dicsőség érte az Úrnak!

Buzdítok mindenkit, hogy a karácsonyra készülődve ne csak a látható dolgokkal törődjünk, hanem a lelkiekkal is, az Úrral, hisz Tőle kapunk mindent. Az Úr Szentlelke munkálkodjon mindannyiunk életében! Hiszem, hogy ha elcsendesülünk, és Rá figyelünk, mi is megláthatjuk azt az ajándékot, amit Jézus Krisztusban kaptunk.

PODASCA IRMA és LÁSZLÓ

A 450 éves erdélyi vallásszabadságot ünnepelték Tordán

Nagyszabású ünnepségen emlékeztek meg az 1568-as tordai országgyűlés és a vallásszabadság törvénye kihirdetésének 450. évfordulójáról január 13-án, Tordán az ország egyházi felekezeteinek képviselői, világi előljárók, Erdély és a világ különböző pontjairól egyaránt érkezett hívek a Magyar Unitárius Egyház, valamint az erdélyi történelmi egyházak szervezésében.

Az eseményen előterjesztették, hogy Magyarország Országgyűlése, valamint Románia Parlamentje és az Európai Parlament méltassa a tordai ediktum korszakalkotó jelentőségét, és január 13-át nyilvánítsa a vallásszabadság emléknapjává.

A hálaadó istentiszteletet Bálint Benczédi Ferenc, a Magyar Unitárius Egyház püspöke nyitotta meg, majd Jakubinyi György Miklós gyulafehérvári római katolikus érsek szolt az egybegyűltekhez: „Korunkban a terjedő elvilágiasodás hatására ráébredtünk arra, amit az Úr Jézus mondott: A keresztyén tanúságtétel egyik erőssége az egység. Az ökumenikus és vallásközi mozgalom a Szentlélek műve” – hangsúlyozta az érsek.

Kató Béla, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke ünnepi beszédében rámutatott: a magyar jogtörténetben alig találunk példát arra, hogy törvényt Szentírásból vett szöveggel támasszanak alá. „Amikor úgy tűnt, hogy az erdélyi reformáció diadalújtját éppen a felekezetképződés vitái fogják megfékezni, vagy rossz irányba terelni, az erdélyi diétának döntenie kellett. Kinyitották hát ezt az örök törvényt, a Bibliát, és kinyitották a szívüket is a Biblia előtt.” – jelentette ki Kató Béla, amit a Romániai Ágostai Hitvallású Szász Lutheránus Egyház püspöke, Reinhart Guib köszöntője követett.

Csúry István, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspöke kijelentette:

„időszerű kérdés a kisebbségbe szoruló keresztyénségnek szerte e világban, hogy miként keresse küldetésének elveszített fonálát. Ezen belül, többszörös kisebbségi állapotunkban nekünk is be kell számolnunk a megmaradásra adott ígéretes terveinkről, a megannyi elhibázott lépés után.”

„Az 1568-as tordai országgyűlés határozatába foglalt szabadságeszmény nagyon szépen egybecseng az autentikus keresztyénség szellemével, évszázadok óta ott volt, ösztönyszerűen megélt igazságként, mint egyetemes érték a magyarság öntudatában is” – mutatott rá Adorjáni Dezső Zoltán, a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház püspöke.

Călin Bungărdean ótordai görög katolikus lelképásztor szerint Erdély vallási toleranciája meghaladta az Európai szintet. Daniel Crișan tordai ortodox esperes szerint a ma munkálkodni akaróknak kötelessége és feladata megőrizni az elődök tanításait, amelyet a fiataloknak is át kell adniuk, hogy virágzó és békés jövőt építhessenek.

Fekete Károly, a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke rámutatott, hogy a tordai rendelet öröksége ma is figyelmeztet a prédikátorvédelemre, az ige szolgájának megbecsülésére, a közösségi jogok védelmére és megbecsülésére, a hit védelmére, Isten Igéjének megbecsülésére.

Farkas Emőd, a Magyar Unitárius Egyház főgondnoka szerint a történelem 450 év alatt sok mindent átrendezett, az viszont nem változott, hogy közösségként, felekezetként összefogásra van szükségünk. A főgondnok kijelentette: „a híres erdélyi tolerancia, sokszínűség, a felekezetek együttélése mind valahol 1568-ban gyökerezik.”

Victor Opaschi vallásügyi államtitkár szerint a vallásszabadság bármely mai demokráciának alapfeltétele kell hogy legyen.

Kelemen Hunor, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség elnöke az ünnepségen elmondta: „transzilvanizmusunk egyik meg-

határozó értéke az 1568-as határozatból éppen ez: a vallásszabadságban nemcsak a társadalmi béke garanciáját látja, hanem alapvető emberi jogként tiszteli az egyes ember hitbéli meggyőződését és felekezeti hovatartozását, ami egyben identitásának is fontos része. Ez az, ami példamutató, világformáló gondolat, az a szellemi örökség, amihez vissza lehet nyúlni, amire építeni lehet.”

Kövér László, Magyarország Országgyűlésének elnöke szerint a tordai határozat kultúrtörténeti és jogtörténeti fordulópontot jelentett a 16. században. „A tordai határozat megteremtette a vallási békét és az ország nyugalmát egy olyan korszakban, amelyben nyugaton még sokáig folytak az erőszakos harcok. A magyarokat és románokat a történelem során sok minden szembefordította egymással, de keresztyén hitük és Erdély, a közép-európai sors, amit maguknak érezték, összeköti őket, a tordai örökség 21. századi őrzőiként meg kell őriznünk szülőföldünket, a békében és tiszteletben élt életet.

Németh Zsolt, Magyarország Országgyűlése Külügyi Bizottságának elnöke ünnepi köszöntőjében rámutatott: 1568-ban három nemzet és négy felekezet küzdelmeiből kialakult egy politikai és vallási egyensúly úgy, hogy közben mindenkinek autonómiája volt. „A vallások egyenrangú szintre emelése Erdély fennmaradását szolgálta az egyensúly fenntartása által” – hangsúlyozta Németh Zsolt, aki szerint a tordai törvény szép példája Európa keresztyén gyökereinek.

Balog Zoltán, Magyarország emberi erőforrásokért felelős minisztere kijelentette, hogy a tordai országgyűlés mai üzenete nem egyszerűen a tolerancia, vallási türelem, hanem az igazságért folytatott küzdelem fontossága. „Ebben egymásra találhatunk, katolikusok, protestánsok, ortodoxok, hiszen az emberi lét kérdéseiben ugyanazt valljuk. A nagy kérdés, hogy fel tudjuk-e ismerni az igazságot úgy, hogy az összekössön bennünket, és erősebbé tegyen?” – hangzott el.

Az istentiszteletet követően leleplezték a vallásszabadság emlékművét a római katolikus templom kertjében. A bronzból készült alkotást 45 beküldött pályázatból választotta ki egy szakbizottság, alkotója Liviu Mocan kolozsvári szobrász – ismertette Gyerő Dávid unitárius főjegyző. A szobor az égbe, Istenhez vezető hitbéli létrát jelképez.

Az ünnepséget követően az érdeklődők megtekinthették Körösfői-Kriesch Aladár: *A vallásszabadság kihirdetése az 1568. évi tordai országgyűlésen* című festményét a tordai városi múzeumban. A hálaadó istentiszteleten a sepsiszentgyörgyi Kriza János unitárius dalárda szolgált. (reformatus.ro)

FOTÓ: KISS GÁBOR

SZÖVEG: BEREKMÉRI GABRIELLA

MELYEK LESZNEK 2018 LEGFONTOSABB TÉMÁI?

Sokan készítenek esztendő fordulásokor mérleget az elmúltakról, tervezet a még nyitott idő jó felhasználása érdekében. Nekünk is van ilyen téma- és cselekvési kalendáriumunk 2018-ra. Lesznek olyan közérdekű kérdések, témák, melyek sok írásban és beszélgetésben visszatérnek majd.

Így a migráció rövidtávú és középtávú „kezelésének” egyre összetettebb kérdésköre, a klímakatasztrófa elkerülhetőségének sürgős teendői. A világvallások versenyfutásából, a kultúrák és gazdasági régiók közötti egyre kegyetlenebb versenyéből adódó gondok.

Nem a fantázia világába tartozik már az sem, hogyan lehet a robotok világában a mesterséges intelligenciát emberléptékű kerek között tartani, egyfajta egyetemes és keresztyén robotetika szabályaival vagy éppen a génkezelések, sőt génmanipulációk egyre kiterjedtebb hatásainak a vizsgálatával és szabályozásával.

És természetesen ott lesz az év standard témái között a keresztyénség nemzetközi hangsúlyváltása is, élén a „sinokeresztyénség, a sinokálinizmus” egyre gyorsuló befolyásával a Nagy Fal mögött, és Távol-Keleten. Vigyázó szemünket Peking felé is kell vetni! És Nyugat fele is, ahol még élnek hittestvéreink, akik viszik tovább a drága református, protestáns örökséget. Az 501. évben is.

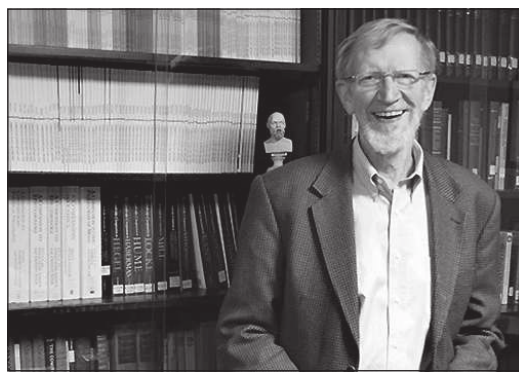
Lesznek jelek, melyek hitünk gyönyörű virágzását mutatják, de olyanok is, melyek a démoni pusztítás rettentét jelzik. Sok minden történik majd, amit sejtünk, de lesz olyan esemény, amiről sejtelmünk sincs. Egy bizonyos: aki megváltotta ezt a megsebzett, de gyönyörű planétát, s benne keze alkotását, az embert, az emberiséget, az gondot visel ránk 2018-ban is! „Bízzatok, én vagyok, ne féljete!” (Mt 14,27).

AMERIKAI REFORMÁTUS TUDÓS KAPTA A VILÁG LEGÉRTÉKESEBB DÍJÁT

A Nobel-díjnál is magasabb összeggel, 1,4 millió fonttal járó Templeton-díjat 2017-ben Alvin Plantinga, a 84 éves holland származású amerikai református teológus, filozófus részére ítélték oda.

Évtizedeken át volt a híres református egyetemen, a Michigan Államban található Grand Rapids Kálvin Kollégium professzora és kutatója. Főként a filozófiai megismerés területén, a hit és a filozófia összefüggéseinek a vizsgálatában ért el kiemelkedő eredményeket.

Plantinga feldolgozta a keresztyén filozófia történetét, ő maga a világszerte ismert,

ALVIN PLANTINGA

hazánkban még alig feldolgozott reformációi filozófia nagy holland iskolájának másodgenerációs alkotói gárdájához tartozik.

Méltatói között van, aki így vélekedik: „ő Isten 20. századi szellemi hadseregének kapitánya”. Az 1972-ben alapított díjat rendszerint Londonban, a királyi palotában adják át, ez alkalommal viszont erre a ceremóniára a chicagói Természettudományi Múzeum dísztermében került sor.

A díjat Lord Brian Griffiths, a díjalapító Sir John Templeton barátja adta át. A díjhoz egy arany medálion is jár, ami az életfát ábrázolja. Egyik méltatója ezt mondta róla: „ő Isten vezető református filozófusa korunkban”. Munkássága ismertetésére más helyen még visszatérünk.

MIT ÜZEN IGE-TÉRKÉPÜNK?

Ki mit lát, ha rátekinthet erre a nagyszerű Ige-térképre, amit az egyik amerikai közvéleménykutató intézet készített? Láthatjuk, hogy a keresztyénség földrajzi súlya és nehézkedési ereje eltolódott Európából.

Megváltozott a centrum és a periféria, a központ és a peremek viszonya. Isten különleges történelmi vezetése következtében a szélek, az Európából nézve kieső területek lettek központokká. Valamikor a keresztyénség egypólusú volt, Európa-központú, többségi magja kontinensünk volt, mind lélekszámban, mind szellemi, lelki újítások, teljesítmények tekintetében. Mára ez az egyközpontúság megváltozott.

A keresztyénség legalább is vallásföldrajzilag sokközpontúvá vált. Ami azt is jelenti,

hogy ahol Jézus Krisztus Lelke és Igéje által jelen van, ott új spirituális, egyházi, lelki központok, élő közösségek jönnek létre. Ezt látva a térképen, sajátos Ige-hangsúlyok is előkerülnek.

Az Amerikai Bibliatársulat által készített térképen azokat az Igéket jelölték be, melyek egy-egy térségben központi jelentőséget kaptak, s amiket a leggyakrabban olvassák. Most az aktualitások miatt két Igét, illetve régiót emelek ki. Mivel a keresztyénüldözés az egyik elsőszámú világtéma, már készülnek a 2017-re vonatkozó statisztikák és összefoglalások.

Az egyik legérintettebb terület Közélet mellett az afrikai Nigéria. Az ország déli részén a hírhedt Boko Haram terrorista szervezet vérfürdőt rendezett az újév reggelén templomban tartózkodók között. Tizenheten, gyermekek és nagyszülők, felnőttek letek ott halálukat.

A biztató Ige a térképen nem véletlenül ez: „Csak én tudom, mi a tervem veletek – így szól az Úr –, jólétet és nem romlást tervezek, és reményteljes jövő az, amelyet nektek szánok” (Jer 29,11). A másik régió ezt ellenpontozva, éppen a nagy sebességgel növekvő kínai keresztyénség miatt kerül látóterünkbe. Ott ez az Ige jelzi Isten akaratát: „Isten pedig hűséges, és nem hagy titeket erőtlön felül kísérteni, sőt... el fogja készíteni a szabadulás útját is” (1Kor 10,13).

SVÁJCI SZÍNŰ A REFORMÁCIÓ EGYIK NŐI TÁMOGATÓJÁRÓL

Claudia Storz a darab szerzője, Heinz Schmid a rendezője, melyben Genf kiemelkedő genfi reformátornőjének állítanak emléket a szerzők mintegy 50 színésszel. A darabot már többször elő is adták az aarai városi református nagytemplomban.

A reformátornő: Marie Dentiére, akinek egyedüli nőként a genfi reformációi emlékmű előtt nagy kötömbre vésve őrizték meg a nevét. Dentiére Kálvin kortársa volt Genfben, történész, prédikátor, író. Katolikus apácarendből kilépve lett a reformáció odaadó támogatója szóban és írásban egyaránt.

DR. BÉKEFY LAJOS rovatvezető

Fricska

TÖKÉLETES LELKIPÁSZTOR!

Egy, a református egyháztagok körében elvégzett kutatás alapján sikerült megrajzolni a tökéletes lelkipásztor személyiségét.

Ennek alapján kiderült, hogy a református egyháztagok szerint a tökéletes lelkész pontosan 10 percet prédikál. A bűnt elítéli, de azzal senkinek nem okoz fájdalmat. Naponta reggel hattól éjfélig dolgozik, de a telefont hajnali ötkor is szívesen felveszi. Ellátja a templomi teendőket, vilányt szerel, kertészkedik és takarít.

Havi fizetése nem több, mint 1200 lej, de jól öltözködik, értékes könyveket vesz és a kocsija sem utolsó. Fizetéséből minden hónapban legalább 1000 lejt oszt szét a szegények között. Emellett 26 éves, de 30 éves lelkipásztori gyakorlattal rendelkezik, mindemellett sportolt, jó kiállású. Sokat foglalkozik a fiatalokkal és minden idejét az idősekkel tölti.

A tökéletes lelkész mindig mosolyog, mert odaadó munkájához az erőt a kitűnő humorérzékéből meríti. Naponta 15 családot, ugyanennyi kórházban fekvő beteget és magányos gyülekezeti tagot látogat meg. Minden idejét az egyháztól elhidegült hívek pásztorolásával tölti, de mindig az irodában van, ha keresik.

A hívek ugyanakkor felhívják a figyelmet a lelkipásztor gyengéire is.

Ha a szokottnál 10 perccel hosszabban prédikál, akkor bőbeszédű, ha hangosabban prédikál, akkor ordibál, ha normálisan beszél, akkor az ember nem ért semmit.

Ha saját autója van, akkor világias beállítottságú, ha viszont nincs autója, akkor nem halad a korrallal. Ha az egyházközség tagjait látogatja, akkor szimatol, ha családokat látogat, akkor nem törődik a családjával, ha otthon van, akkor miért nem látogat családokat.

Ha a pénzről beszél, akkor pénzsóvár, ha a templom javára gyűjt, akkor kihúzza az emberek zsebéből a pénzt, ha a templomot renováltatja, akkor feleslegesen szórja a pénzt, ha nem építkezik, akkor hagy mindent tönkremenni. Ha nem rendez ünnepséget, akkor semmi sem történik, ha ünnepséget szervez, akkor nem tud nyugton maradni.

Ha az istentiszteletet pontosan kezdi, akkor siet az órája, ha később kezd valamit, akkor feltartja a híveket. Ha fiatal, akkor nincs tapasztalata, ha idős, akkor mikor megy már nyugdíjba.

Ha meghal, akkor nincs, aki pótolja.

Bibliai napfogyatkozás írhatja át az ókori időszámítást

A valaha feljegyzett legrégebbi napfogyatkozás pontos idejét sikerült meghatározni brit kutatóknak. Az időszámításunk előtt 1207. október 30-án történt napfogyatkozás ismerete megváltoztathatja az ókori világ kronológiáját.

A szakemberek bibliai szövegek és ókori egyiptomi szövegek használatával finomítani tudták az egyiptomi fáraókra, köztük II. Nagy Ramszesz uralkodására vonatkozó adatokat, számol be az Magyar Távirati Iroda. A kérdéses bibliai szöveg az Ószövetségben, Józsué könyvében szerepel, és évszázadok óta foglalkoztatja a kutatókat,

Miután Józsué Izráel népét elvezette Kánaánba – a mai izraeli és palesztin területekre –, így imádkozott: Állj meg nap, Gibeonban, és hold az Ajalon völgyében! És megállta a nap, és vesztegtele a hold is, a míg bosszút állta a nép az ő ellenségein. Colin Humphreys, a Cambridge-i Egyetem kutatója szerint, ha ezek a szavak egy valódi megfigyelést írnak le, akkor egy fontos csillagászati jelenség zajlott le. A kérdés csak az, hogy mit jelent pontosan a szöveg.

A modern angol bibliafordítás, ami az 1611-ben megjelent fordítást követi, általában úgy értelmezi a szöveget, hogy a Nap és a Hold megállt. Az eredeti héber szövegben viszont alternatív jelentés lehet, hogy a Nap és a Hold csak abbahagyta szokásos tevékenységét: abbahagyták a ragyogást.

Ebben az összefüggésben a héber szavak egy napfogyatkozásra utalhatnak: arra, hogy a Hold elhalad a Föld és a Nap között és a Nap nem ragyog tovább. Humphreys szerint ezt alátámasztja az a tény is, hogy a megállni igeként fordított héber szónak ugyanaz a gyökere, mint az ókori csillagászati

szövegekben a napfogyatkozásokra használt babiloni szónak. Arra, hogy az izraeliták Kánaánban voltak időszámításunk előtt 1500 és 1050 között, a Merneptah-sztélé szövegében is vannak utalások. A Merneptah-sztélé az időszámításunk előtt 1213-1203 között uralkodott Merneptah ókori egyiptomi fáraónak, II. Ramszesz fiának egy felirata, amely fekete gránitból készült sztélé hátoldalán található. A gránittömb ma a kairói Egyiptomi Múzeumban található.

A történészek korábban ezeket a szövegeket vették alapul, hogy a lehetséges napfogyatkozásokat kutassák, de csak a teljes napfogyatkozásokat keresték, amikor a napkorong teljesen eltűnik a Hold mögött, amely közvetlenül a Nap és a Föld között halad el. Azt azonban nem vették figyelembe, hogy előfordulhatott gyűrűs napfogyatkozás, amikor a Hold a nagy távolság miatt nem tudja teljesen kitakarni a napkorongot, ezért tűzgyűrű látszik körülötte. Az ókorban ugyanazt a szót használták a teljes és a gyűrűs napfogyatkozásra is.

A kutatók új módszerével meg tudták állapítani, hogy a Kánaánból időszámításunk előtt 1500 és 1050 között látható egyetlen gyűrűs napfogyatkozás 1270. október 30-án délután következhetett be. Ha ez helytálló, akkor nemcsak sikerült meghatározniuk a valaha feljegyzett legrégebbi napfogyatkozás pontos idejét, de évekre lebontható pontossággal határozhatják meg általa II. Ramszesz és fia, Merneptah uralkodásának dátumait.

Az új számítások szerint Merneptah uralkodása időszámításunk előtt 1210 és 1209 között kezdődött. Ismerve az ő és apja uralkodási idejének hosszát, megállapítható, hogy a Nagy Ramszeszek időszámításunk előtt 1276-tól 1210-ig uralkodtak.

HARANGSZÓ

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület gyülekezeti lapja
ISSN 1221-0323

www.facebook.com/harangszo

Szerkesztőbizottság: Békefy Lajos, Fábián Tibor, Ghitea-Szabó József-Levente, Oroszi Kálmán, Tokár Sándor, Törös Beáta, Wagner Erik. Felelős szerkesztő: Visky István. Tördelőszerkesztő: Petrikó Ildikó.

Szerkesztőség: BH-410202 Nagyvárad, Sulyok István u. 9. sz. Tel.: 0726242824, 0259435386. E-mail: harangszo.ujtag@gmail.com
Honlap: www.krek.ro, www.facebook.com/harangszo, www.harangszoujsag.wordpress.com.

Készült a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Szenci Kertész Ábrahám Nyomdájában. Felelős vezető: Wagner Erik. A lap terjesztése a lelkész hivatalkon keresztül történik. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy a beérkező írásokat rövidített és szerkesztett formában közölje. Meg nem rendelt kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza.